

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

4'üncü Toplantı

13 Kasım 2019 Çarşamba

(2/1948) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.
(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşgücü Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2023)

2.-Türkiye Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Protokol ve Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanıca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2274)

3.-Türkiye Cumhuriyeti ile Karadağ Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasına İlişkin Olarak İmzalanan Mevcut Protokol I'nin Yerini Alan Protokol I ile Anlaşmaya Eklenen Protokol III'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2275)

4.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2273)

5.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2276)

6.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kendi Sınırları Dahilinde ve Ötesinde Tarifeli Hava Hizmetlerine İlişkin İkili Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2027)

7.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Nikaragua Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2028)

8.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1546)

9.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1944)

10.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1948)

DIŞIŞLERİ KOMİSYONU

4'üncü Toplantı

13 Kasım 2019 Çarşamba

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Dışişleri Komisyonu saat 11.05'te açıldı.

Komisyon Başkanı Volkan Bozkır, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin bir açıklama yaptı.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşgücü Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2023),

Türkiye Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Protokol ve Eklerine İlişkin Değışikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2274),

Türkiye Cumhuriyeti ile Karadağ Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasına İlişkin Olarak İmzalanan Mevcut Protokol I'ın Yerini Alan Protokol I ile Anlaşmaya Eklenen Protokol III'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2275),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliğı Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2273),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliğı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2276),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kendi Sınırları Dahilinde ve Ötesinde Tarifeli Hava Hizmetlerine İlişkin İkili Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2027),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Nikaragua Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2028),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1546),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1944),

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1948),

Görüşmeleri tamamlanarak kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından 13.31'de toplantıya son verildi.

13 Kasım 2019 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.05

BAŞKAN: Volkan BOZKIR (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: Ahmet YILDIZ (Denizli)

SÖZCÜ: Sena Nur ÇELİK (Antalya)

KÂTİP: Ceyda BÖLÜNMEZ ÇANKIRI (İzmir)

BAŞKAN – Toplantı yeter sayımız vardır.

Dışişleri Komisyonunun 27’nci Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılıının 4’üncü toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Volkan Bozkır ’ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN - Bugün, 10 uluslararası anlaşmayı görüşmeyi planlıyoruz.

Gündemimizin ilk sırasında ülkemiz ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanan İşgücü Anlaşması yer alıyor.

2’nci sırada, Türkiye Cumhuriyeti ve Bosna Hersek arasında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması’nı görüşeceğiz.

3’üncü olarak Ülkemiz ile Karadağ arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasına İlişkin Olarak İmzalanan Mevcut Protokol 1’in Yerini Alan I no.lu Protokol ile Anlaşmaya Eklenen Protokol III’ü görüşmeyi planlıyoruz.

4’üncü olarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında imzalanan Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Teklifi var.

5’inci olarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında imzalanan Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşması’nı görüşmeyi planlıyoruz.

6’ncı olarak, ülkemiz ile Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında imzalanan Kendi Sınırları Dahilinde ve Ötesinde Tarifeli Hava Hizmetlerine İlişkin İkili Hava Ulaştırma Anlaşması’nı görüşeceğiz.

7’nci sırada, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Nikaragua Cumhuriyeti Hükümeti Arasında imzalanan Hava Ulaştırma Anlaşması’nı görüşmeyi planlıyoruz.

8’inci olarak, ülkemiz ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında imzalanan Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması yer almaktadır.

Gündemimizin 9’uncu sırasında, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında imzalanan Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması’nın görüşülmesi planlanmaktadır.

Son olarak da Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında imzalanan Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanması’nı ele almayı planlıyoruz.

Basın mensuplarına teşekkür ediyorum.

Gündemimizin 1'inci maddesine geçiyoruz.

III.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A)KANUN TEKLİFLERİ

1.- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşgücü Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2023)(*)

BAŞKAN -Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşgücü Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/2023) esas numaralı Kanun Teklifi 25 Haziran 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 18 Temmuz 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

Dışişleri Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kıran'a sözü veriyorum.

Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Çok kıymetli Komisyon üyelerimiz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

KKTC'yle İşgücü Anlaşmamız şu açıdan çok önemli: Tabii, bir taraftan KKTC'deki iç siyasi gelişmeler, diğer taraftan çözüm süreci, diğer taraftan Doğu Akdeniz'deki gelişmeler, hepsi bir arada değerlendirildiğinde bunların hepsiyle birlikte KKTC'nin kendi ayakları üzerinde durabilen, sağlam bir gelecek perspektifine sahip olması çok önemli. Bunun yolu da tabii, öncelikle, KKTC'nin ekonomik gelişmesinden geçiyor. Bu anlamda, bu iş gücü anlaşmasını çok önemsiyoruz.

Esasen 1987 tarihli bir iş gücü anlaşması şu an yürürlükte ama bu anlaşma sadece işverenleri ve akit tarafları iki ülkenin ilgili kurumları tarafından iş gücü temin etmeye zorluyordu. Bu da açıkçası, adada kaçak iş gücüne sebep oluyordu, kayıt dışılığa sebep oluyordu. Bu anlamda, bu anlaşmanın güncellenmesi ihtiyacı ortaya çıktı ve 2017 yılında Ankara'da imzalanan anlaşmayla ve Komisyonumuz uygun gördüğü takdirde, Genel Kuruldan da geçtiği takdirde bu 1987 tarihli anlaşma yürürlükten kalkmış olacak ve yeni anlaşmayla iş verenler doğrudan yetkili kuruma ve özel istihdam bürolarına başvurabilecek. Bu da adada büyük bir sorun olan özellikle inşaat ve turizm sektöründe işverenlerimiz için de sorun teşkil eden bir sorunun ortadan kalkmasına sebep olacak. Bu anlamda, istihdamı kolaylaştırıcı bir mahiyet teşkil ediyor. Hizmet akdi ekiyle birlikte de bu işçi alım süreçlerinin ve tazminat süreçlerinin, mazeret izinlerinin kayda geçirilmesiyle daha öngörülebilir, daha şeffaf, daha esnek bir istihdam süreci öngörüyor yeni anlaşma. Bu anlamda, işçi temin sürecinin daha yalın ve hızlı şekilde gerçekleşmesiyle de bu anlamda, Kıbrıs ekonomisine katkı sağlayacağımı düşünüyoruz, kayıt dışılığı da önleyeceğini düşünüyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Genel Müdürü Sayın Oğuz Tuncay, ilave edeceğimiz bir şey varsa buyurun.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ OĞUZ TUNCAY – Sayın Başkanım, Komisyonun değerli üyeleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan Yardımcımın açıklamalarına ekleyecek bir husus bulunmamaktadır.

* (2/2023) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağına eklidir.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Emre, buyurun.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi bahsedildi, 1987’de bir anlaşma var, onun yenilenmesi gibi görünüyor. Tabii, iş gücü anlaşmaları birçok ülkeyle var, Almanya, Avustralya, Belçika, Endonezya, Fransa, liste uzun.

Şimdi, bu yenilemenin gereği ne? Yani 1987 anlaşmasının niçin yenilenmesi gerektiğini biraz daha detaylı olarak öğrenebilirsek bundan mutlu oluruz.

Bir de Sayın Bakan Yardımcısı iş gücü piyasası için “şeffaflık, kayıt dışılığı engelleme ve daha esnek bir piyasa” ifadelerini ortaya koydu. Şimdi, tabii, bu, esneklik biraz problem, Türkiye’de de karşı karşıya bulunduğumuz bir mesele çünkü iş gücü piyasası için birtakım temel güvencelerin zayıflatılması işçi ile işveren arasındaki ilişkilerde işveren lehine daha olumlu bir ortamın ortaya çıkmasına sebep olabiliyor. O yüzden, biraz daha belki bunu açma imkânı olursa mutlu oluruz.

Bir de tabii, bu, olumlu bir değişiklik olarak sunuldu karşı tarafın ilgili kurumlarına doğrudan başvurabilme durumu. Burada belki Sayın Aile, Çalışma Bakanlığından gelen bürokratımızın açıklaması yerinde olur. Yani karşı tarafın ilgili kurumuna değil de eski durumda olduğu gibi kendi ülkelerinin kurumuna başvuruyor olmak, bu, işçiler için daha güvenli bir ortam sağlıyor olabilir mi? Bunu da öğrenmek isterim.

Son olarak, belli belgeler sıralanıyor eski anlaşmanın 5’inci maddesinde yani işçilerin seçimi için gerekli belgeler, yeni anlaşmada bu belgeler sıralanmamış, bu bölüm yok 5’inci maddede, ilk, eski anlaşmanın 5’inci maddesinde bulunan bölüm yok. Bunun gerekçesi nedir? Çünkü bu belgelerin varlığı yine malumunuz çünkü daha şeffaf süreçlerin geliştirilmesinin hedeflendiği söylenmişti. Bunu da öğrenmek istiyoruz.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Sayın Çakırözer’e de söz vereyim, belki toplu cevap vermek isterler.

Buyurun Sayın Çakırözer.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

Sayın Bakan Yardımcısı, değerli bürokratlar, değerli milletvekili arkadaşlarım; hepinize günaydın.

Ben, Sayın Emre’yle aşağı yukarı aynı kaygıları taşıyorum ama belki bir ekleme yapmak gerekirse sizin değerlendirmenizden, cümlelerinizden şunu anladım: Adada özellikle müteahhitlerden bahsettiğiniz. Muhtemelen inşaat bağlamında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde ihtiyaç duyulacak olan istihdamın -oradaki inşaat yapan müteahhitlerin ya da diğer sektörlerin ama özellikle inşaat sektörü anladığım kadarıyla- Türkiye’den getirilmesi ve bunun için orada bunu yapan, işi üstlenen kurumun, şirketin, Türkiye’deki yetkili kurumla -siz ona özel istihdam bürolarını da eklediniz cümlelizde- doğrudan irtibata geçmesinden bahsediyoruz. Yani buradan adaya işçi gönderilmesine ve bu yapılırken de bu anlaşma sayesinde oradaki işveren ile buradaki özel istihdam bürolarının doğrudan çalışmasından bahsediyoruz. Bu bence çok kaygı verici bir kapıyı açıyor. Biliyorsunuz, biz, kısa süre önce KKTC Dışişleri Bakanını burada ağırladık, çok verimli, kapsamlı sohbetimiz oldu, açık yüreklilikle tartıştığımız birçok konu oldu. Biliyorsunuz, bu konulardan önemli bir tanesi de Türkiye’den adaya giden “Türkiyeliler” diye orada adlandırılan grup. Bunların varlığının, sayısının artışı sadece günlük ilişkileri etkilemesinin dışında, olası bir kapsamlı çözümde biliyorsunuz, masada her zaman en çok konuşulan konulardan biridir. Yani Kıbrıs konusu çözüleceğinde parametrelerden biri de adalı olmayanların sayısı çok önemli bir şeydir. O yüzden, biz burada iki şey yapıyoruz. Bir:

Adaya gidip yerleşecek olanların sayısını sınırlı sınırsız artırıyoruz. İkincisi: Anladığım kadarıyla, belki de o rakamlar sizin elinizde vardır, karşılaştırma imkânımız yok ama KKTC’deki asgari ücret ile Türkiye’deki asgari ücret, KKTC’de bir işçiyi kaçta çalıştırabiliyorsunuz... Yani sanki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki işsizlerin, işe ihtiyacı olan değerli kardeşlerimizin belki de maliyeti yüksek olacağı için müteahhitlerimiz Türkiye’den daha ucuz çalıştırabilecekleri işçiler de getirme imkânı bulacaktır ama bu, benim tahminim, inşallah öyle değildir ama benim tahminim, bu, adadaki sosyal barışı fevkalade olumsuz etkileyebilir.

Sayın Yunus Emre Bey değindi, ben de vurgulamak istiyorum. Kullandığımız kelimeler “şeffaf, esnek, yalın, hızlı” bu kelimeler bir taraftan bir baktığımızda bazı insanlar için olumlu olabilir ama özellikle iş yaşamında kullanıldığında, mesela “esnek çalışma” dendiğinde benim gördüğüm kadarıyla Türkiye’de bütün sendikalar ayağa kalkıyor. O yüzden, esnek çalışmanın çalışma barışını olumsuz etkileyeceğini düşünen çalışma alanında çok sayıda uzman var.

Kayıt dışılığı, kaçak işçiliği, kayıp iş gücünü önleyeceğini vurguladınız anlaşmanın. Anlaşmanın KKTC’de nasıl bir –tabii, şu anda benim elimde veri yok ama- tepki gördüğü, sendikalar nasıl bakıyor bu konuya ama benim gördüğüm, sizlerin ilk anlatımından, özellikle “şeffaf, esnek” derken biraz daha sanki ucuz iş gücünü Türkiye’den adaya çekmeye yönelik ama sonucunda adadaki sosyal, ekonomik barışı bayağı -zaten, adanın ekonomisi anlamında çok konuşuyoruz hep- olumsuz etkileyecek bir şeye benziyor. Bu konuda görüşlerinizi bizimle paylaşırsanız sevinirim.

BAŞKAN – Sayın Kemalbay, buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Merhaba herkese, günaydın.

Gerçekten, daha önce Kıbrıs Dışişleri Bakanının bir sunumunu burada izlemiştik ve burada kulaklarını da çınlatalım.

Türkiye’nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üzerinde kurduğu hegemonik ilişkinin bir uzantısını tekrar burada görüyoruz diye düşünüyorum çünkü Türkiye, yerel dinamiklerin, oradaki işleyişin yapısına müdahale ettikçe hem Kıbrıs halkının bundan mağdur olduğunu görüyoruz hem de Türkiye’nin bu şekilde müdahalesi emek cephesinde, işçi sınıfı içerisinde de bölünmelere sebep oluyor diye düşünüyorum.

Kıbrıs Türkleri orada aslında neredeyse azınlık durumuna düşmüş durumda yani nüfusun yapısıyla nasıl oynandığına baktığımız zaman, neredeyse azınlık durumuna düşmüş durumda. Özellikle, iş gücüyle ilgili yapılan bu müdahaleler ya da oradaki demografik yapıya yönelik yapılan müdahaleler Kıbrıslıların, orada doğanların, Kıbrıs Türklerinin çalışma koşullarını Türkiye’den gelen çalışanların daha da kötüleştirilmesi yani ucuz iş gücü olarak orada var olmaları sebebiyle başka ülkelere de göçe sebep oluyor yani İngiltere’ye gidip çalışmak, Almanya’ya gidip çalışmak gibi yöntemlere başvuruyorlar. Türkiye’den giden üniversite öğrencilerinin de sayısının 100 bini aşkın olduğu düşünüldüğü zaman oradaki çalışma yapısına ne kadar büyük bir müdahale olduğunu görebiliriz. O yüzden, burada sözü edilen esnek bir şekilde, inşaat sektörüne, diğer sektörlere dair yapılan “Ticareti kolaylaştıracak, sermayenin elini güçlendirecek ve Türkiye açısından, kendisi açısından ekonomi konusunda müdahalelerini kolaylaştıracak bu yöntemin Kıbrıs Türk halkına zarar vereceğini, aynı zamanda işçi sınıfı ve emekçiler açısından da güvencesizleşmeyi getireceğini düşünüyoruz.

Özel istihdam büroları ve esnek istihdam koşulları zaten çalışma hayatında güvencesizliğin günümüzdeki yeni modelidir. Yani “özel istihdam bürosu” dediğimiz şey zaten, bir masa, bir sandalyedir. Binlerce işçiyi alır, buradan götürür, Kıbrıs’ta çalıştırır. Ücretini vermezse, keyfi şekilde işten atarsa ya

da orada orta yerde bırakırsa işçinin hakkını arayabileceği bir kurum, bir yapı da yoktur. Mahkemeleri kazansa bile uğradığı zararı geri alabileceği, zararı tazmin edebileceği herhangi bir mali yapıyla da doğru düzgün karşılaşmamakta. O yüzden, iyi, sihirli bir formül olduğunu da düşünmüyoruz.

Biz, HDP olarak ne Türkiyelilerin ucuz iş gücü hâline getirilmesini ne de Kuzey Kıbrıs işçi sınıfının göçertilmesini kabul etmiyoruz. Türkiye’den işçi transferlerinin düzenlenmesi yerine, Kuzey Kıbrıs’ta ihtiyaca göre yerel istihdamın desteklenmesi ve Kuzey Kıbrıs Türk halkının göç etmesine sebep olan etkenlerin sona erdirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu bağlamda, bu önerinin de yerinde bir önerme olduğunu düşünmüyoruz.

Sağ olun.

BAŞKAN – Sayın Kıran, epey uzun oldu sorular ama siz bunun altından kalkarsınız diye düşünüyorum.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Aslında hepsi aynı noktada düğümleniyor.

Burada tabii, değerli milletvekillerimizin kaygılarını ve hassasiyetini anlıyoruz ve o yüzden bir düzeltme yapacağım.

Yani esneklikten kastımız burada, aslında, çalışma hayatındaki esneklik değildir, süreçlerdeki esnekliktir. Şu an hâlihazırdaki anlaşmaya göre sadece iki ülkenin ilgili kurumları üzerinden yapılan istihdam süreçleri maalesef, işçi sınırları için çok uygun bir ortam hazırlıyordu ve bu sebeple de kayıt dışılığın önü açılmıştı. Bu kayıt dışılık da tabii, aslında, Sayın Çakırözer’in söylediği o sosyal barışın önündeki en önemli tehditlerden biriydi. Bunu engellemeye yönelik bir çaba. Kaldı ki bu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamlarından bizzat gelmiş bir talepti. İşverenlerin de bu noktada muzdarip olduğu hususlar var çünkü iş gücünü KKTC içerisindeki vatandaşlardan karşılayamadıkları noktada diğer, farklı ülkelerden yine bu işçi sınırlarının kendilerine sunduğu imkânlardan temin etme yoluna gidiyorlardı. O yüzden, buradaki esneklikten kastımız, süreçleri esnek hâle getirip Mesleki Yeterlilik Kurumumuzun da kriterleriyle işverenlerin kendi ülkelerindeki ilgili kurumlardan aldıkları yetki belgeleriyle bu süreçleri daha esnek bir süreçle yönetmeleriydi ve bu kayıt dışılık da bu şekilde önlenmişti bu anlamda, sosyal barışın da önünü açan bir süreç öngörülmekteydi. Tekrar ifade etmek istiyorum, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti makamları tarafından bu ihtiyacın tarafımıza dile getirilmesi sonrası bu anlaşma imzalandı her iki ülke tarafından. Dolayısıyla bu noktada, biz, süreçleri esnetmekten ve daha şeffaf, yalın, sadeleştirmek suretiyle işçilerin de haklarını teminat altına almak suretiyle ki anlaşmanın ekinde hizmet akdi sözleşmesinde kayda geçirmek suretiyle bu anlamda, Mesleki Yeterlilik Kurumumuzun bütün şartlarını taşımaya kayda geçirdik. Bu anlamda, biz, bunun, KKTC’nin ihtiyaç duyduğu iş gücünü kayıt dışılığı önleyerek daha makul ve daha fizibil bir noktada işverenlerin de ihtiyacını... Ki zaten bir yerde iş gücü ihtiyacı yoksa oraya durup dururken buradan bir nüfus taşınması söz konusu olmayacak. O anlamda, ihtiyaca göre, işverenlerimizin ihtiyaç duydukları iş gücünü temin etmeye yönelik bir anlaşma bu.

BAŞKAN – Sayın Tuncay, sizin ekleyeceğiniz bir husus var mı sorulara?

Buyurun.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ OĞUZ TUNCA – Sayın Başkanım, belgelerle alakalı bir sorusu vardı Sayın Yunus Emre Vekilimizin.

Bununla alakalı, biliyorsunuz, Türkiye özellikle 1960 yıllardan itibaren birçok ülkeyle iş gücü anlaşmaları imzalanmıştı. Bu, 1987 yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'yle imzaladığımız anlaşmada da bu anlaşmalar esas alınmış. Şimdi, orada istenilen belgelere bakarsanız, ağırlıklı olarak işte sabıkası olmaması, sağlıklı ilgili bir sıkıntısı olmaması gibi sonradan gayriirnsani olarak nitelendirdiğimiz İstanbul Sirkeci'de yapılan muayeneleri çağırtıran bazı talepler söz konusu burada. Şimdi, bu dönemde zaten, artık işveren çıkmış olduğu ilanda işçinin niteliğini belirliyor ve bu nitelikler de Mesleki Yeterlilik Kurumumuzun ilgili sertifikalarla belgelendirilen belgelerle söz konusu oluyor. Dolayısıyla o kısım, o belgelerle artık günümüzde kendiliğinden çözülen bir şekilde hallolmuştur.

Onun dışında, özel istihdam büroları zaten Kıbrıs tarafından henüz başlamamış ancak bu özel istihdam bürolarının İŞKUR tarafından yetkilendirilmiş olması şartı vardır. Dolayısıyla İŞKUR'la aralarında o anlamda ve hukuki anlamda bir fark bulunmamaktadır.

BAŞKAN – Sayın Çakırözer, buyurun.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ediyorum Sayın Bakan Yardımcımıza ve Çalışma Bakanlığı temsilcisine.

Yalnız, şeyi anlamadım. Yani eskisinde ne oluyordu da kayıt dışı oluyordu, şimdi yenisinde ne olacak da kayıt dışı olmayacak ve Türkiye'den adaya, bizlerin kaygılandığı şekilde işçi transferi olmayacak, onu anlamadım, kafamda oturmadı, belki izah ederseniz... Yani eskiden nasıl kayıt dışı ve kaçak oluyordu da şimdi ne yapılarak olmayacak karşı tarafın yetkili kurumu ve özel istihdam bürolarından isteyince işçiyi? Sizin ilk anlatımınızdan ve anlaşmaya baktığınızda, oradaki -KKTC'de yapılacak işler için söz konusu, buradakiler için değil- iş için buradan işçi gidecek, öyle anlıyorum basit bir şekilde. Eski anlaşmada, bu, kaçak işçi, kayıp iş gücü vardı, şimdi bunun nasıl engelleneceğini çok anlamadım.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Vekilim, burada, mevcut hâliyle sadece KKTC Çalışma İdaresi ve Türkiye'deki İŞKUR üzerinden bir işveren öncelikle ihtiyacını tespit ediyor, sonra KKTC Çalışma İdaresine bildiriyor, sonra o Çalışma İdaresi bunu uygun buluyor ve bu işçi teminini sadece bu iki kurum üzerinden yapabiliyor işveren. Dolayısıyla bu, süreçleri çok uzatan, süreç uzadıkça da işçi temini gecikiyor, işçi temini gecikince hâliyle orada işçi simsarları devreye giriyor. Dolayısıyla bu süreç çok uzun ve çetrefilli bir hâl aldığı için işveren de bu resmî yollara başvurmak yerine gayriresmi yollara tevessül etme eğiliminde bulunuyordu. Kastettiğimiz şey budur. Şimdi bu anlaşmayla işveren doğrudan tabii, yetki almak suretiyle ilgili kurumlardan ve az önce Genel Müdürlüğümüzün de ifade ettiği belgeleri temin etmek suretiyle ilana çıkabilecek veya doğrudan ilgili kurumlardan yetki alarak bu işçi teminini gerçekleştirebilecek dolayısıyla işçi simsarlarına ihtiyaç kalmayacak, süreç daha hızlanmış olacak. Bunu kastediyoruz.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Dediğiniz şey olmuyor mu, işte yetkiyi verdiniz, Türkiye'den sağlama imkânı olacak, eskiden sadece KKTC işçi bulma kurumuna söylemek zorundaydı ihtiyacını? Doğru anlamıyor muyum, ben mi yanlış anlıyorum? Şu anda o şeyi kaldırılıyorsunuz, ben mi yanlış anlıyorum?

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ OĞUZ TUNCAY – Sayın Vekilim, konu şöyle: Kıbrıs'ta bir işveren nitelikli işçiye ihtiyacı olduğu takdirde, inşaat sektöründe özellikle, Kıbrıs Çalışma Dairesine başvurusu gerekiyor. Kıbrıs Çalışma Dairesi İŞKUR'la irtibata geçip bu konuda Türkiye'deki açık iş gücünü bildirmesini talep ediyor. Bu iş gücü bir eşleştirme neticesinde işverenin Türkiye'ye gelmesi gerekiyor, İŞKUR nezdinde mülakatları yapması gerekiyor, daha sonra uygun bulması hâlinde sözleşme imzalamak için yine buraya, Türkiye'ye gelmesi gerekiyor ve burada imzalanması gerekiyor. Bu süreç çok hızlı giderse bir aydan

hızlı olması mümkün değil gibi çünkü aradaki bu eşleştirme süreçleri zaman alabiliyor ve her seferinde işverenin buraya gelmesi gerekiyor. Şimdi, İŞKUR adına Kıbrıs Çalışma Dairesi; Çalışma Dairesi adına İŞKUR bu işlemi yapabiliyor. Kıbrıs'taki işveren Lefkoşe'deki Çalışma Dairesine başvuracak ve diyecek ki: "Benim şu alanda işçiye ihtiyacım var?"

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Yetki alacak.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜR VEKİLİ OĞUZ TUNCAY – Yetki zaten bu anlaşmayla verilmiş oluyor o anlamda.

Oradaki Çalışma Dairesi İŞKUR adına işveren ile bizim Türk işçisinin mukavelesini imzalamasına refakat edecek, onaylayacak ve dolayısıyla işçilerimizin daha sonraki alacaklarını vesaire güvence altına almayı sağlayacak, ilk prosedür öyle başlatılmış olacak. Bu, birkaç günlük bir süreç ve gel git olmayacak yani devamlı Türkiye'ye gelmesini gerektirmeyecek. Kaldı ki zaten bu çerçevede sürekli ziyaretlerde bulunmuştu daha önceki Kıbrıs Çalışma Bakanımız ve Müsteşar Bey de düzenli olarak gelip gidiyor. Ağırlıklı olarak şu anda bu prosedürlerin uzun olması nedeniyle Afrikalı iş gücünü aylık 500 lira civarında çalıştırdıklarını ifade ettiler. Öncelikli olarak bundan kurtulmaya yönelik zaten Türk iş gücünü istiyorlar, hem nitelik bakımından daha iyi olması hem de çok ucuz Afrikalı iş gücünden kurtulmak üzere böyle bir yola girmek istediklerini belirtmişlerdi.

BAŞKAN – Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ARASINDA İŞGÜCÜ ANLAŞMASININ

ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 23 Şubat 2017 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İşgücü Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2023) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Gaziantep Milletvekili Ali Şahin'in, İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı'nın, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey'in ve Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 15 Kasım Cuma günü saat 17.00'ye kadar muhalefet şerhlerini Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının temsilcilerine teşekkür ediyorum katkılarından dolayı.

Gündemin 2'nci maddesine geçiyoruz.

2.-Türkiye Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Protokol ve Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/2274) (**)

BAŞKAN – Gündemin 2'nci maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna ve Anlaşmanın Protokol ve Eklerine İlişkin Değişikliklerin Cumhurbaşkanınca Doğrudan Onaylanmasına Dair Yetki Verilmesine İlişkin Kanun Teklifi var.

(2/2274) esas numaralı Kanun Teklifi 2 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 18 Ekim 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Bosna-Hersek'le söz konusu anlaşma Mayıs 2019'da imzalandı. Esasen, 2002'de imzaladığımız, hâlihazırda yürürlükte olan bir serbest ticaret anlaşması vardı Bosna-Hersek'le ama ihtiyaçlara cevap vermediği için günün koşullarına göre uyarlanması ihtiyacı doğdu. Mevcut serbest ticaret anlaşmasına göre her iki ülke de sanayi ürünlerindeki vergileri sıfıra indirmiş, tarım ürünlerinde serbestleşme sağlanmış ve Bosna-Hersek de yine tüm ürünlerde gümrük vergilerini 2007'de kaldırmıştı. Aslında 1999'dan itibaren Türkiye bu tavizleri sağlamıştı, 2002'deki serbest ticaret anlaşmasıyla karşılıklı hâle gelmişti. Az önce de ifade ettiğim gibi, piyasa koşulları gereği güncellenme ihtiyacı doğunca söz konusu anlaşmaya hizmet ticareti ve kamu alımları gibi fasıllar eklendi. Keza, anlaşmazlıkların hâlli mekanizması ihdas edildi. Hizmet sunumunun tabi olacağı kurallar belirlendi. Hizmetlerin ve hizmet sağlayıcıların pazara giriş koşullarına ve piyasasına dair öngörülebilirlik sağlandı. Yine, kamu alımları faslında iki ülke ekonomik operatörlerine fiyat avantajı ve ofset uygulamalarında sekiz yıllık geçiş süreci sonunda yürürlüğe girecek ulusal muamele avantajı tanındı. Böylece Türk ve Boşnak iş insanlarının kamu ihalelerine girişte eşit fırsatlarda rekabet etmeleri sağlandı.

Bosna-Hersek'ten ithal ettiğimiz buğday unu, ayçiçeği yağı ve nişasta bazlı tanıdığımız tavizlerin sınırlandırılmasına karar verildi.

Yine, Bosna-Hersek'le esasen, hâlihazırda, bütün bu tavizlerin karşılıklı gelmesiyle özellikle tarım ürünlerinde de Türkiye'nin sağladığı kotaların sınırlandırılmasına karar verilmesiyle ve gümrük vergilerinin sınırlandırılmasıyla Bosna-Hersek'le 2002'de 69 milyon dolar olan ticaret hacmimiz geçtiğimiz yıl itibarıyla 661 milyon dolara çıkmıştı. Bu anlaşmayı güncelleyerek yürürlüğe girmesiyle birlikte kısa vadede ticaret hacmimizin 1 milyar dolara çıkmasını hedefliyoruz. Bu anlamda, Komisyonumuzca uygun görülüp Genel Kurulda kabul edildiği takdirde Bosna-Hersek'le ekonomik ve ticari iş birliğimizin de son derece önemli bir ivme kazanacağına inanıyoruz.

Teşekkür ediyoruz.

** (2/2274) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

BAŞKAN – Sayın Hüsni Dilemre, Ticaret Bakanlığımız Genel Müdürü, buyurun.

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ HÜSNÜ DİLEMRE – Çok teşekkür ederim efendim.

Ben de Komisyonu saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan Yardımcımızın söylediklerine ekleyecek çok fazla bir şey yok. Belki geçen yıl itibarıyla, 2018’de Bosna-Hersek’e olan ihracatımızın yüzde 25 oranında arttığını, oradan ithalatımızın yüzde 10 oranında düştüğünü söylemek mümkün olabilir. O çerçevede bir soru olursa anlaşmayla ilgili olarak cevaplamaya hazırız.

Arz ediyorum efendim.

BAŞKAN – Sayın Emre, buyurun.

YUNUS EMRE (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben iki soru yönelttiğim ama tabii, sorulara geçmeden önce bir noktayı da açıklamak isterim. Bir önceki anlaşmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’yle olan anlaşmada da, şimdi de geçerliliği olan bir husus var. Tabii, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak ülkemizin diğer ülkelerle ama özellikle, Kıbrıs gibi, Bosna gibi tarihsel güçlü bağlarımızın bulunduğu ülkelerle ilişkilerimizin derinleşmesine karşı çıkmıyoruz prensip olarak; aksine, bunu teşvik ediyoruz. Ama bu anlaşma metinlerinde gördüğümüz belli hususları hem Komisyonun dikkatine sunmak hem de daha açıklıkla bilgilendirilmek istiyoruz. Bu arka planı belirtmem gerekir.

Şimdi şöyle: Daha önce Sırbistan’la da imzalanan benzer bir anlaşma var, orada biz de Cumhuriyet Halk Partisi de dâhil olmak üzere, muhalefet partilerinin de muhalefet şerhleri var. Şöyle ki: Burada da geçerli olan mesele, Türkiye’nin Bosna-Hersek menşeli et ürünlerine her yıl belirleyeceği miktarda kota açması hususu. Şimdi, yine, anlaşmanın 14’üncü ve 74’üncü sayfalarında canlı hayvan ve et ithaline ilişkin ifadeler sıralanmış, açıklamalar yapılmış. Malum, bu, ülkemizin ciddi bir sorunu, hayvancılık sektöründeki gelişmeler ve hayvancılık sektöründeki sorunların aşılmasına dönük kapsamlı politikaları uygulamak yerine et ithaliyle, canlı hayvan ithaliyle fiyatların düzenlenmesi. Bu konuda belki biraz daha bilgi verilmesi iyi olur çünkü bu bakımdan, bu bizim için bir problem olarak görülüyor.

İkinci olarak da: Anlaşmanın “Genel Gerekeç” bölümünde Cumhurbaşkanına doğrudan yetki veren bir bölüm var. “Türkiye ile Bosna-Hersek arasındaki serbest ticaret anlaşmasının protokol ve eklerine ilişkin değişikliklerin Cumhurbaşkanınca doğrudan onaylanabilmesi için bir yetki verilmesi.” şeklinde bir ihtiyaç olduğu belirtilmiş genel gerekçede. Ancak birazdan yine görüşecek olduğumuz Karadağ’la yapılan serbest ticaret anlaşmasının protokollerine ilişkin değişiklik göz önünde bulundurulduğunda bu türden protokollerin Cumhurbaşkanına yetki verilmeden, burada yani Dışişleri Komisyonunda ve sonra Genel Kurulda yapılan bir çalışmayla çözümlendiği bir durum var. Yani burada Cumhurbaşkanına yetki verilmesinin sebebi nedir, bunu sormak istiyoruz. Bu anlaşmada böyle bir farklılığın bulunmasının sebebi nedir?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Oruç, buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Değerli arkadaşlar, herkese merhaba.

İki temel hususa dikkat çekmek istiyorum. Birincisi: Sadece Bosna-Hersek değil, daha önce yine Komisyonumuzun görüşmüş olduğu ve karara bağlanan anlaşmalarla -Sırbistan’la da veya başka ülkelerle- Türkiye’nin tarım ticaretine özellikle ithalat bağlamında bu kadar bağımlı bir ülke hâline dönüşmesinin kökten bir biçimde tarım politikamızı yeniden gözden geçirmemizi gerektirdiği

kanaatindeyim. Şimdi, bir ülke niye ithalat ihtiyacı hisseder? Yeterince ürün yoksa hisseder, iklimi, toprağı, suyu buna elverişli değilse hisseder fakat Türkiye bir tarım ülkesi. Üzülerek ifade ediyoruz, zaten sanayi bağlamında yerinde sayan bir ülke, bir iki kalemi dışarıda tutarak söylemek isterim. Ağır sanayi konusunda hâlâ montajla gidiyoruz, her ne kadar, iktidar ağır sanayide de çok önemli yol aldığımızı söylese de detaylı bir incelemede yine önemli oranda montaj üzerinden gidildiği açığa çıkıyor. Burada şunu sorgulamak istiyoruz: Coğrafi koşulları bu kadar elverişli olan, gerçekten bütün dünya ülkelerinin gıptayla baktığı bir ülke neden et ve et ürünleri ithal etmeyi düşünür, niye buğday ithal etmeyi düşünür? Bu, akıl alır bir şey değil gerçekten. Yani burada biliyoruz ki bu Komisyon bu sorunları çözemeyecektir elbette, çok daha temel problemler bunlar, merkezî siyasetin temel meselelerinden birisini burada konuşuyoruz, bunu ifade etmeye çalışıyoruz. Burada, bu anlamıyla, bu ülke kaynaklarının doğru bir biçimde teşvik edilmesi, kendi ülke sınırlarımız içindeki kota uygulamalarından -tarım ürünlerinin tamamı için söylüyorum- vazgeçilmesi hâlinde bizim ithalata ihtiyacımız olmayacaktır.

İkinci bir husussa şu: Yine, Sayın Emre ifade etti, böylesi bir gündemin dahi, böylesi bir işleyişin dahi Cumhurbaşkanına bağlanması. Bugün bakanlıkları, bugün bakanlıklara bağlı çalışan komisyonları âdeta baypas eden işleyiş gerçekten bu ülkenin geleceği için iyi bir işleyiş değildir. Her şeyi bir tek insana bağlamak... Ya, ben şöyle düşünüyorum: Mesela, şu maddede “Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna-Hersek Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının Uygun Bulunduğuna...” diye devam eden bir maddede Cumhurbaşkanlığı yetkiyi niye kendisine bağlamak ister ya da bir bakanlık neden bunu Cumhurbaşkanlığına bağlamak ister? Bilmiyorum farkında mıyız, burada devletin geleneksel devlet yapısının bu tür, belki birçok insan için küçükmüş gibi gözükken, önemsizmiş gibi gözükken konularda dağıtılmasının ve bizim ısrarla ifade ettiğimiz, her şeyi tek adama bağlama rejiminin oluşmasının bu ülkeye yaratacağı sakıncalar çok fazladır. Bari bu konularla ilgili bakanlıkların ve bakanlıklara bağlı olan komisyonların yetkileri olsun, burada Cumhurbaşkanının imzasına ihtiyaç duyulmasın. Burada -tırnak içinde söylüyorum, amiyane tabirle söylüyorum- gerçekten kantarın topuzu kaçıyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, tabii, et ithalatı gündemde de çok tartışılan bir konu her zaman ama Bosna-Hersek’le bu serbest ticaret anlaşması kapsamında bu kayda geçirilmiş olsa da, diğer bazı alanlarda aldığımız tavizler bağlamında kayda geçirilmiş olsa da şu an Bosna-Hersek’ten herhangi bir et ithalatı yapmadığımızı burada özellikle vurgulamak isterim. Özellikle buğday ununda, glikozda ve ayçiçeği yağında kota getirilmesiyle Türkiye önemli bir kazanım elde etti. Ayrıca, Bosna-Hersek’le ticarete de biz çok fazla veren bir ülkeyiz yani 2003’ten bu yana 2,3 milyar düzeyinde fazla vermiş bir ülkeyiz. Şu aşamada şu an Bosna-Hersek’ten herhangi bir et ithalatı söz konusu değil.

Cumhurbaşkanımızın yetkisi hususuna gelince: Tabii, esasen, son on yılda imzaladığımız serbest ticaret anlaşmalarının pek çoğunda bu var. Tabii, ticaret, doğası gereği değişkenliklere açık bir alan, sektör dolayısıyla anlaşmanın içerisinde herhangi bir mali yük getirmeyen ve birtakım idari prosedürlerle ilgili ihtiyaçlar ortaya çıktığında Cumhurbaşkanımıza bu yetki öngörülmüş ki her değişiklikte yeni bir süreç başlamasın ve hızla bu ihtiyaçlar giderilsin. Tekrar ifade etmek istiyorum: Herhangi bir mali yük getirmeyen idari düzenlemelerle ilgilidir Cumhurbaşkanının yetkisi. Karadağ’da neden yok? Çünkü Karadağ’da yeni protokoller söz konusu, burada anlaşmanın içeriğinde birtakım düzenlemeler söz konusu, ondan dolayı Karadağ’da yok ama son on yılda imzaladığımız pek çok serbest ticaret anlaşmasında bu yetki mevcut. Ama bu yetkinin kapsamı da sınırlıdır, sadece anlaşmada ortaya çıkacak birtakım idari düzenlemelerin hızla hayata geçirilmesi için verilmiş bir yetkidir.

BAŞKAN – Hocam, buyurun.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Sayın Bakan Yardımcısı, madem bu yetkiler bu kadar önemsiz, bu kadar önemsiz yetkiler için bu kadar önemli bir şahsı niye meşgul ediyorsunuz? Bakan imzalasın bunu. Bakan önemsiz demek istemiyorum ama madem bu kadar önemsiz yetkilerden bahsediyoruz, mali külfet getirmiyor, biz bu bakanları niye görevlendirdik?

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Vekilim, Cumhurbaşkanımız da bu yetkiyi verebilir bakanlarımıza.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – O zaman, doğrudan, Cumhurbaşkanının vermesine gerek kalmadan... “Tek adam rejimi” görüntüsünü daha da azaltır belki.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Takdir tabii ki Sayın Cumhurbaşkanımızın ve bakanlarımızın. Yani burada Cumhurbaşkanımız bu yetki devrini gerçekleştirebilir bakanlarımıza.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN – Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE BOSNA-HERSEK ARASINDA SERBEST TİCARET ANLAŞMASININ

ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA VE ANLAŞMANIN PROTOKOL VE EKLERİNE İLİŞKİN DEĞİŞİKLİKLERİN CUMHURBAŞKANINCA DOĞRUDAN ONAYLANMASINA YETKİ VERİLMESİNE İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- (1) 2 Mayıs 2019 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ve Bosna-Hersek Arasında Serbest Ticaret Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

(2) Birinci fıkrada belirtilen Anlaşma’nın protokol ve eklerine ilişkin değişiklikleri doğrudan onaylamaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2274) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Karabük Milletvekili Niyazi Güneş’in, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin’in, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in ve Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan’ın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa 15 Kasım cuma günü saat 17.00'ye kadar muhalefet şerhlerini Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Gündemin 3'üncü maddesine geçiyoruz.

3.-Türkiye Cumhuriyeti ile Karadağ Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasına İlişkin Olarak İmzalanın Mevcut Protokol I'in Yerini Alan Protokol I ile Anlaşmaya Eklenen Protokol III'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2275) (***)

BAŞKAN – Gündemin 3'üncü maddesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti ile Karadağ Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasına İlişkin Olarak İmzalanın Mevcut Protokol I'in Yerini Alan Protokol I ile Anlaşmaya Eklenen Protokol III'ün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi var.

(2/2275) esas numaralı Kanun Teklifi 2 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 18 Ekim 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Karadağ'la özellikle parlamenter diplomasi açısından son derece hareketli bir dönem yaşadık. Keza, karşılıklı üst düzey ziyaretler anlamında da önümüzdeki dönemde Sayın Cumhurbaşkanımızın da Karadağ ziyareti planlanmakta. Balkanlarda çok önem verdiğimiz, stratejik önemde gördüğümüz bir ülke Karadağ. Bu anlamda, siyasi ve tarihî bakışımız ile ekonomik iş birliğimizde de son dönemde birleşip son on yılda özellikle 10 kattan fazla bir artış yakalandığını görüyoruz. Karadağ'daki Türk yatırımları da hızla artıyor. 3 bine yakın Türk yatırımcımız var Karadağ'da. Doğrudan yatırımlarımızın miktarı 50 milyon doları aştı. Bu anlamda, ekonomik ilişkilerimiz hızla gelişmeye ve derinleşmeye devam ediyor. Hâlihazırda, şirketlerimiz Karadağ'da konaklama, tekstil, döşemecilik, bankacılık ve sigorta sektörlerinde epey faaller. Bu iş birliğini artırmak için ormancılık, ulaştırma, turizm ve tarım gibi belli alanlara odaklanarak büyük yatırımcılarımızı da bu alanlara yönlendirmek istiyoruz. Bu anlamda, Karma Ekonomik Komisyon önemli bir ivme sağladı. Birinci toplantısı 3-4 Ekimde Karadağ'da gerçekleştirildi, ikinci toplantıyı da en yakın sürede gerçekleştirmek istiyoruz.

Bu anlamda, serbest ticaret anlaşması da her ülkeyle olduğu gibi Karadağ'la da ticari ve ekonomik iş birliğimize katkı sağlayacaktır. Esasen, hâlihazırda Türkiye-Karadağ Serbest Ticaret Anlaşması 26 Kasım 2008'de İstanbul'da imzalandı ve 2010 tarihinde de yürürlüğe girmişti. Ancak söz konusu anlaşmanın tarım tavizlerinin iyileştirilmesi maksadıyla hazırlanan ve mevcut Protokol I'in yerini alacak olan Protokol I ile hizmet ticaretine ilişkin olarak hazırlanan Protokol III 17 Temmuz 2019 tarihinde Ankara'da imzalandı. Bu serbest ticaret anlaşmasının tarım tavizlerini düzenleyen I sayılı Protokol'ünün değiştirilmesi kapsamında Karadağ tarafınca ihracatımız için önemli olan peynir, kabak, kuru ve taze üzüm, greyluft, elma, portakal, şekerleme, çikolata, unlu mamuller, bisküvi, makarna ve gazlı içeceklerde taviz taleplerimiz karşılanmıştır. Buna karşılık, tarafımızca buğday unu, mantar, çalı meyveleri, adaçayı, şeftali gibi bazı kalemlerde tarife kontenjanı dâhilinde, uçucu yağlarda ise kota olmaksızın tercihli muamele elde edildi.

*** (2/2275) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Serbest ticaret anlaşmasına ilave edilecek hizmet ticaretine ilişkin Protokol III'le de iki ülkenin hizmet ticareti sunucularına diğer ülkede hizmet sunumlarında daha öngörülebilir bir ortam sağlanması ve iki ülke arasındaki hizmet ticaretinin kolaylaştırılması ve artırılması hedeflendi. Karadağ'da onay süreci devam ediyor. Biz bir an evvel bunu onaylayıp Karadağ tarafınca da onaylandıktan sonra ticaretimizdeki bu ivmenin artarak devam etmesini önemsiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Dilemre, buyurun.

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ HÜSNÜ DİLEMRE – Efendim, çok kısa olarak Sayın Bakan Yardımcımızın söylediklerine ilaveten şunu belirtmek isterim: Buradaki yeni protokollerden bir tanesi bölgesel konvansiyonla ilgili. Bunun uygulamaya konulmasıyla Avrupa Birliği, Türkiye, EFTA, Akdeniz ülkeleri, Balkan ülkeleri arasındaki STA'ların menşe protokolleri çok taraflı bir menşe protokolü hâline gelecek ve bu şekilde, çapraz bir kümülasyon alanı oluşturulacaktır.

STA'nın yürürlüğe girdiği 2010 yılında Karadağ'a 27 milyon dolar olan ihracatımız 2018 yılı itibarıyla 79 milyon dolara ulaşmıştır. Karadağ'dan 6 milyon dolar seviyesinde olan ithalatımız 2017 yılında 24 milyon dolar, 2018 yılında 14 milyon dolar seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Sayın Bakan Yardımcımızın da söylediği gibi, yeni protokollerin ülkelerimiz arasındaki ticaret hacmine olumlu etkilerini en kısa zamanda göstereceğine inanıyoruz.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Çakırözer, buyurun.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sizin Başkanlık ettiğiniz Komisyonumuzun heyetiyle Karadağ'a bir ziyaret gerçekleştirdik geçtiğimiz aylarda, çok sıcak bir misafirperverlik görmüştük orada, hatırlıyorum. Karadağlı hem üst düzey yetkililerin hem de mevkiidâşlarımızın bizlerle diyalogu gerçekten çok sıcak bir havada geçmişti. O yüzden, hemen arkasından anlaşmaların ya da gerekli protokollerin geliyor olması memnuniyet verici tabii. Ticaretin artmasını tabii ki biz isteriz, destekleriz ama sadece soru işareti yaratan bir iki hususu belki netleştirmek ve bir kez daha, başka anlaşmalarda vurguladığımız bir konuyu vurgulamak için söz aldım. Bu Protokol I Ek 2'de yer alan Karadağ menşeli ürünlerin Türkiye'ye ithalinde tercihli gümrük vergisi sütununda yüzde 100 MFN indirimi uygulanacağı yazılmakta. Bu ifade “Söz konusu ürünlerin belirtilen kotalar için vergiden muaf olduklarını mı göstermektedir?” şeklinde bir izahat rica edeceğim.

“Genel Gereğe” bölümünde, biliyorsunuz, yine “Et, buğday unu, mantar, çalı meyveleri, adaçayı, şeftali gibi bazı kalemlerde tarife kontenjanı dâhilinde, uçucu yağlarda ise kota olmaksızın tercihli muamele elde edilmiştir.” cümlesi vardı. Daha sonra, yine, ilerleyen bölümlerde 3 bin ton et, 300 ton şeftali, 5 bin ton un, 500 ton makarna gibi ürünlerden bahsedilmekte. Türkiye'de de yetişen, üretilen bu ürünlerin Karadağ'dan ithal edileceği doğru mudur? Yani bunlar ithal edilecek mi bu anlaşmaya göre, böyle mi algılamalıyız? Eğer böyleyse, ben Eskişehir Milletvekiliyim, bizim şehrimizde, şu anda içinde bulunduğumuz Ankara'da unun en âlâsı, Türkiye'nin dört bir yanında makarnanın en âlâsı üretilmekte, güzel Bursa'mızda şeftalinin en âlâsı yetişmekte. Hatta ve hatta, değişik dönemlerde basında hepimiz haberler okumaktayız “Şeftali ağaçta kaldı.” “Unlar şöyle böceklendi.” vesaire gibi. Yine, 3 bin ton et ithali meselesi var. Dediğim gibi, bu üzücüdür. Hepimizin geldiği şehirler var, oralarda zaman

zaman kırsal kesimde besicilerimizi ziyaret ediyoruz, onların yaşadığı güçlükleri yani nasıl zorluklarla besicilik yaptıklarını görünce et ithalatının yolunun bu kadar kolay açılmaması gerektiği kanaatindeyiz. Yine değişik Bakanlıklarımızın bütçeleri geldiğinde... Mesela, şu anda Plan ve Bütçe Komisyonunda Tarım Bakanlığının bütçesi var. İthal edilen bu etlerin sonra bir yerde biriktiği, bunlarla ilgili bir işlem yapılamadığı, bazılarının bozulduğu, sağlıksız hâle geldiği vesaire şeklindeki iddiaları, haberleri hep birlikte üzülmeye, kaygıyla okumaktayız. Dediğim gibi, bu et ithalini, şeftali ithalini -bunlar Türkiye'nin kendi yetiştirdiği ürünler, besicilik, yaptığı bir alan olduğu için- çok doğru bulmadığımızı ifade etmek isterim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Kemalbay, buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Arkadaşlar, bu tür kararlar -Karadağ'la ekonomik ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesi gibi- kıymetli, önemli yaklaşımlar fakat “Bunların Türkiye'deki üreticilere maliyeti ne olacak?” noktasında baktığımızda, sadece aslında sermaye eksensiz tasarrufla bulunduğumuzu görüyoruz. Yani biraz önce konuştuğumuz, Kıbrıs'taki inşaat şirketlerinin ucuz ve kalifiye iş gücü bulabilmesi için mekanizmaların hızlandırılmasının oraya ve buraya vereceği zararları gözetmemek gibi, burada da tarımla ve hayvancılıkla geçinen üreticilerin içinde bulunduğu derin krizi gözetmeyen bir yaklaşımla karşı karşıya olduğumuzu görmek gerekiyor. Ayrıca, gerçekten de sadece kâr mekanizması üzerine kurulu bir sistemi sürekli olarak desteklerken halk sağlığını, gıda güvenliğini de göz ardı ettiğimizi ve bununla ilgili gerçek bir denetimin ve güvenliğin de sağlanmadığını her gün basından, bir şekilde patlak veren meselelerden de görebiliyoruz. Türkiyeli üreticilerin rekabet gücünü zayıflatacak, tarımla ve hayvancılıkla uğraşan üreticilerin elini kolunu bağlayacak bu tür yaklaşımlar yerine, yerli üreticilerin destekleneceği şekilde yani oradaki iflasların ve oradaki krizlerin önüne geçebilecek, tarım ve hayvancılık sektörünü sübvansedecek konuları tartışmanın daha anlamlı olduğunu düşünüyoruz. Bu sebeple, tarım ve hayvancılık sektöründeki Türkiyeli üreticilerimizin korunması amacıyla bu anlaşmanın tarım ve hayvancılık sektörünü ilgilendiren maddelerini doğru bulmadığımızı burada ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN – Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Utku Bey'in bahsettiği “MFN” yani “most-favoured nation” dediğimiz “en çok gözetilen ülke” ilkesiyle gümrük vergisinden yüzde 100 muafiyet sağlandığı doğrudur; evet, bu konuda Türkiye yüzde 100 muafiyet tanımıştır. Tabii, bu bir ticari ilişki, bu anlamda, anlaşmanın tarım tavizlerini düzenleyen I sayılı Protokolü'nün geliştirilmesi kapsamında biz aslında orada bütün hassasiyetlerimizi, bütün taviz taleplerimizi kayda geçirdik. Özellikle, ihracatımız için önemli olan -az önce de ifade ettiğim- peynir, kabak, kuru ve taze incir, üzüm, greylift, elma, portakal, şekerleme, çikolata, unlu mamuller, bisküvi, makarna ve gazlı içeceklerde biz bütün taviz taleplerimizi Karadağ tarafından aldık. Bunlar da aslında yine tarımı kapsayan ürünler, tarımsal üretimi destekleyici bir rejimin takibi noktasında Türkiye'nin elde ettiği tavizler. Ama buna karşılık, Karadağ'ın müzakerelerde en fazla taviz almak istediği sığır etinde 1.700 ton, koyun, keçi etinde bin ton ve tütsülenmiş ette 150 tonluk kota tanıdık biz. Ayrıca, yine, buğday ununda Karadağ tarafı 50 bin ton taviz talep etmişti, biz 5 bin ton kota açılmasını kabul ettik. Mantar, çalı meyveleri, adaçayı, şeftali, uçucu yağlarda taleplerini karşıladık. Hatta, salam, sosis ve kavrulmuş etteki taviz taleplerini de sağlık koşulları gerekçesiyle reddettik. Bu bir ticari ilişki, bir anlaşma; aldığımız tavizler, verdiğimiz tavizlerin çok ötesinde ve bu anlamda Türkiye'nin

ticaretine katkı sağlayacak ki tanıdığımız kotalar serbest piyasada vatandaşımızın hizmetlere daha ucuz erişimini sağlamaya yönelik tedbirler. Bu anlamda vatandaşımız aleyhine de bir durum olduğunu biz düşünmüyoruz açıkçası.

BAŞKAN - Sayın Dilemre, sizin ilave etmek istediğiniz bir husus var mı?

TİCARET BAKANLIĞI ULUSLARARASI ANLAŞMALAR VE AVRUPA BİRLİĞİ GENEL MÜDÜR VEKİLİ HÜSNÜ DİLEMRE – Sayın Başkanım, bu konuda yok ama bir konuya müsaade ederseniz Komisyonun düzenlemesi açısından bir açıklık getirebilir miyim?

Biraz önce Cumhurbaşkanlığına verilen yetkiyle ilgili olarak bazı hususlar dile getirilmişti. Aslında, bu, Cumhurbaşkanlığı yeni yönetim sistemiyle ilk defa yapılan uygulama değil, daha önce Bakanlar Kurulunda verilmiş olan yetkinin Cumhurbaşkanlığına verilmiş olmasından kaynaklanıyor. Bunlar yeni hususlar değil, daha önce de Komisyonumuza benzer kanun teklifleriyle gelmiştik. Sayın Bakanım, kanun numarası 244 ve 5’inci maddede iktisadi, ticari, idari ve teknik anlaşmaların yapılmasında Cumhurbaşkanının yetkisi yeniden düzenleniyor ve bunun mesnedi de 2 Temmuz 2018 tarihli 703 sayılı KHK’nin 181’inci maddesiyle “Bakanlar Kuruluna” ve “Hükümet” ibarelerinin “Cumhurbaşkanlığı” olarak değiştirilmesinden kaynaklanıyor. Bu çerçevede, biz Cumhurbaşkanlığına sunmadan önce gerek protokole yapılacak olan değişikliklerin gerekse -Sayın Bakan Yardımcımızın da söylediği gibi- idari hususların hem Dışişleri Bakanlığımızla hem Cumhurbaşkanlığıyla -malumunuz eskiden Başbakanlıkta olan Kanunlar Kararlar şimdi Cumhurbaşkanlığında- bir iş birliğiyle, onların uygun görüşünü aldıktan sonra gereğini yapıyoruz ve sevk yapıyoruz. Benzer hususları daha önceki bazı anlaşmalarda bulmanız mümkün. Onlardan bir tanesi -daha önce Makedonya için- Bosna-Hersek’in kendi özel anlaşmasında da aynı husus vardı, Şili, Kore -Kore anlaşmasında var- Malezya, Moldova, Singapur anlaşmalarında da benzer husus var Sayın Başkanım.

Bu çerçevede belki de bir hususun daha altını çizmemde yarar olabilir: Sayın Milletvekilimiz Ümit Özdağ Bey “Bakanlar bunları yapamıyor mu, neden böyle bir tercih yapıldı?” diye sormuştu. Örneğin, Şili’yle ilgili olan bir sorunu biz buraya taşımak zorunda kaldık. Türkçe metinde hiçbir sorun yokken Şilili tarafın bir atlaması çerçevesinde, İspanyolca ve İngilizcede bir paragraf eksikliğini buraya taşımıştık ve buradan geçmesi gerekir. Bu tip konularda, idari, esasla ilgili olmayan, STA’nın genel çerçevesinde hiçbir değişiklik yapmayan, metne şamil olmayan hususları, aslında bu şekilde daha kolay olması açısından, sizleri de meşgul etmemek için düşünülmüş bir husustur. Onu arz etmek istedim.

Benzer şekilde bunun tam aksi de mevcut. Şu anda, mesela EFTA STA’sında da biz değişiklikler yaptık ama o, burada, Komisyonunuzda gerekli sırayı bekliyor. Tarım tavizlerinde çok kapsamlı değişiklikler olduğu için, sizlere sunulmuştur.

Onu arz etmek istedim bir açıklık getirmek adına.

Arz ediyorum efendim.

BAŞKAN – Tabii, burada Anayasa’mızın bu konuyla ilgili olarak düzenlemelerine de atıfta bulunmamızda fayda var. 90’ıncı maddesinin üçüncü fıkrasında “Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticari ve teknik veya idari anlaşmaların Türkiye Büyük Millet Meclisince uygun bulunması zorunluluğu yoktur.” diyor. Bu daha önceki dönemde de öyleydi ancak yine Anayasa’nın 90’ıncı maddesinin dördüncü fıkrasına göre de Türk kanunlarında değişiklik getiren her türlü anlaşmanın Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanması gerektiği hüküm altına alınıyor. Dolayısıyla şayet, Türk kanunlarında değişiklik gerektiren bir vechesi yoksa uluslararası sözleşmenin ve de ekonomik, teknik ve ticari nitelikteyse o zaman Meclisten geçmeden onaylanması eskiden beri var olan bir husustur. Bunu da hatırlatmak istedim.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE KARADAĞ ARASINDA SERBEST TİCARET
ANLAŞMASINA İLİŞKİN OLARAK İMZALANAN MEVCUT PROTOKOL İ'İN
YERİNİ ALAN PROTOKOL I İLE ANLAŞMAYA EKLENEN PROTOKOL III'ÜN
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) Türkiye Cumhuriyeti ile Karadağ Arasında Serbest Ticaret Anlaşmasına ilişkin olarak 17 Temmuz 2019 tarihinde Ankara'da imzalanan ve mevcut Protokol I'in yerini alan "Protokol I" ile Anlaşmaya eklenen "Protokol III"ün onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2275) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey ve İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa 15 Kasım 2019 Cuma günü saat 17.00'ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Ticaret Bakanlığımız temsilcilerine, Sayın Dilemre'ye ve arkadaşlarına teşekkür ediyoruz.

Gündemin 4'üncü maddesine geçiyoruz.

4.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2273) (****)

BAŞKAN - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Notalarla Birlikte Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/2273) esas numaralı Kanun Teklifi 2 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 18 Ekim 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

**** (2/2273) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞIŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Karadağ, savunma sanayisi gelişmemiş bir ülke, o yüzden silahlı kuvvetler modernizasyonunda tedarik yoluna giden bir ülke. Bu anlamda, savunma harcamalarını da tedrici olarak artıran, artırmaya çalışan, artırmayı hedefleyen de bir ülke. Bu anlamda, Karadağ'ın savunma harcamaları 2016'da gayrisafi yurt içi hasılasının 1,5'ine, 2017'de 1,6'sına, 2018'de 1,7'sine denk geldi yani savunma harcamalarını her geçen yıl artırıyor. Bu anlamda, Karadağ Hükümetince 2018 Aralık ayında uzun vadeli Savunma Kalkınma Planı kabul edildi 2019-2028 yıllarını kapsayan ve bu planda savunma harcamalarının ilerleyen dönemde artması ve NATO taahhütleri çerçevesinde 2024 yılında gayrisafi yurt içi hasılasının yüzde 2'sine tekabül etmesi taahhüt edildi. Planda ayrıca kişisel harcamalar, operasyonel harcamalar ve teçhizat alımı ve modernleşme harcamalarını kapsayan savunma harcamaları için on yıllık vadede 215 milyon avronun ayrıldığı, bunun 30 milyon avroluk kısmının altyapı projelerine ayrıldığı, ayrıca hafif zırhlı taşıyıcılar, radar sistemleri gibi temel ihtiyaçların kredi ayarlamalarının da temin edilmesinin öngörüldüğü kaydedildi. Bu anlamda, 17 Kasım 2017 tarihinde imzalanan Türkiye-Karadağ Savunma Sanayii İşbirliği Anlaşması'yla savunma sanayisi iş birliği faaliyetlerinin hukuki bir temelde yürütülmesi, savunma sanayisi alanındaki ihtiyaçların ortak üretimi, savunma sanayisi ürünlerinin üretimi konusunda teknoloji transferi ve Türk savunma sanayisi tarafından üretilen savunma sanayisi ürünlerine pazar imkânı sağlanması amaçlanıyor. Anlaşmayla özellikle Karadağ'ın ihtiyaç duyduğu savunma sanayisi ürünlerinin Türk savunma sanayisi tarafından karşılanması ve savunma sanayisi iş birliğinin her iki ülkenin yararına geliştirilmesi hedefleniyor. Anlaşmanın Karadağ'daki onay süreci tamamlandı. Bu anlamda, Karadağ tarafı bunu önemsiyor, biz de önemsiyoruz. Yerli savunma sanayisinde yüzde 70'lere ulaşan rakamımızla artık ihracat da yapmayı planlıyoruz. Birtakım ülkelerle bu anlamda iş birliğimizi yoğunlaştırdık. Karadağ'ı da bu anlamda iş birliği hedeflerimizdeki ülkelerden biri olarak görüyoruz. O yüzden, bu anlaşmanın Komisyonumuzca ve Meclis Genel Kurulumuzca onaylanmasını önemsiyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Savunma Sanayii Başkanlığımız Başkan Yardımcısı Sayın Serdar Demirel, buyurun.

SAVUNMA SANAYİİ BAŞKAN YARDIMCISI SERDAR DEMİREL – Sayın vekillerim, Komisyon üyeleri; malumları olduğu üzere, Savunma Sanayimiz yaklaşık 8 milyar dolarlık yıllık ciroya sahip olan önemli bir endüstri kolu hâline gelmiştir. Bu yıllık hacmin yaklaşık 2 milyar doları geçen kısmı da ihraç edilmektedir. Bu kapsamda, Savunma Sanayii Başkanlığımızın hâlen 70 ülkeyle imzalı savunma sanayisi iş birliği anlaşmaları bulunmakta olup 76 ülkeyle de yine benzer anlaşmaların imzalanması için faaliyetlerimiz devam etmektedir.

Bu tip anlaşmalar bize öncelikle bu ülkelere savunma ihracatımızı artırmak için önemli bir altyapı sağlamakta, öte yandan savunma sanayisi gelişmiş olan ülkelerle de tesis altyapılarının kullanılması için yine bir altyapı hazırlamaktadır. Bu ve bundan sonra gelen madde iki ülkeyle daha savunma sanayisi iş birliği anlaşması imzalanmasına yöneliktir.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Söz almak isteyen üyemiz olmadığı cihetle teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE KARADAĞ HÜKÜMETİ ARASINDA
SAVUNMA SANAYİ İŞ BİRLİĞİ ANLAŞMASININ NOTALARLA BİRLİKTE
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 17 Kasım 2017 tarihinde Ankara’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Karadağ Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş birliği Anlaşması”nın “Notalar”la birlikte onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2273) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan ve Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa 15 Kasım 2019 Cuma günü saat 17.00’ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Gündemin 5’inci maddesine geçiyoruz.

5.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2276) (****)

BAŞKAN - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop’un Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi.

(2/2276) esas numaralı Kanun Teklifi 4 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 18 Ekim 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Azerbaycan’la her alanda iş birliğimiz derinleşerek devam ediyor ki bunun en önemli boyutu ekonomi. Ekonomiye de yüksek teknoloji ürün ticaretindeki iş birliğimizle taçlandırmayı hedefliyoruz. Bu anlamda, askerî ve savunma sanayisindeki iş birliğimizin de Azerbaycan’la gelişmesinden, derinleşmesinden memnuniyet duyuyoruz. Silahlı Kuvvetlerimiz arasındaki iş birliği eğitimden ortak tatbikatlara geniş bir yelpazede devam ediyor. Gerek kullandığımız sistemler gerek standartlarımız itibarıyla Silahlı Kuvvetlerimiz dünyanın her yerinde birlikte çalışabilecek noktada şu anda. Bu çok önemli bir nokta.

***** (2/2276) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

2012 yılında gerçekleştirilen Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi'nin 2'nci toplantısında alınan karar doğrultusunda Azerbaycan'la ortak tatbikatlarımız da devam ediyor. 2019 yılında sadece bu yıl içerisinde 13 ortak tatbikat planladık. 30 Ekim 2017 tarihinde gerçekleşen yine konseyin 6'ncı toplantısı sırasında da Türkiye ve Azerbaycan arasında Savunma Sanayii İşbirliği Anlaşması'nı imzaladık. Bu kapsamda, savunma sanayisi iş birliği 1'inci toplantısını Ocak 2019'da Ankara'da gerçekleştirdik. Ülkelerimiz arasında askerî eğitim alanında da son derece sağlam bir iş birliği var. Bugüne kadar 18 bine yakın Azerbaycanlı öğrenci askerî okullarımızdan mezun oldu. Toplam 8.174 Azerbaycan askerî personeli Türkiye'de icra edilen çeşitli kurs ve eğitimlere katıldı. Yine 19 Türk askerî personeli de Azerbaycan'da eğitim gördü. Azerbaycan'ın Silahlı Kuvvetlerinin savaş oyunları merkezinde 2-6 Eylül 2019 tarihleri arasında Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan askerî yetkililerinin iştirakiyle bilgisayar destekli komuta yeri tatbikatı gerçekleştirildi, bu da önemli bir tatbikattı. Yine Türkiye-Azerbaycan yıllık askerî iş birliği programı kapsamında 2-16 Eylül 2019 tarihleri arasında Azerbaycan'da TurAz Kartalı 2019 Tatbikatı icra edildi. Kafkas Kartalı Özel Kuvvetler Tatbikatı, Türkiye, Azerbaycan ve Gürcistan'ın katılımıyla 22 Eylül-2 Ekim 2019 tarihleri arasında Azerbaycan'da icra edildi. Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan Doğal Afetlerde Arama Kurtarma Tatbikatı doğal afetler arama kurtarma birlikleri arasında Haziran 2019'da Ankara'da düzenlendi. Aslında bütün bu iş birliğini, askerî anlamda derinleşen iş birliğini savunma sanayisine de tahvil etmek istiyoruz. Bu anlamda Savunma Sanayii İşbirliği Anlaşması'nı Ekim 2017'de Bakü'de imzaladık. Anlaşmanın Azerbaycan tarafındaki onay süreci Şubat 2018'de tamamlandı. Esasen, Azerbaycan savunma sanayisinin ürünlerinin ihracatı ve ortak üretim alanında da önemli bir paydaş hâline geldi. Anlaşmayla, ülkelerimiz arasında askerî teçhizat ve silah alanında bilimsel ve teknik kabiliyetlerin paylaşılması yoluyla savunma sanayisi iş birliği faaliyetlerinin güçlendirilmesi ve bu anlamda Türkiye'nin savunma sanayisi alanındaki hedefleri açısından Azerbaycan'ın da önemli bir pazar olduğu inancıyla bu iş birliğini daha da geliştirmeyi önemsiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Demirel, ilave edeceğimiz bir husus varsa buyurun.

SAVUNMA SANAYİİ BAŞKAN YARDIMCISI SERDAR DEMİREL – Sayın Bakanım, önceki maddede söylediğim hususlar bu konuda da geçerlidir. Azerbaycan bizim için önemli bir ülkedir. 28 değişik konuda ihracat projemiz devam ediyor bu ülkelye; ilaveten, iki ayrı konuda da gemi inşaatı ve silah üretiminde de ortak üretim projelerimiz var. Bu anlaşmanın imzalanması bütün bu projelerin ilerlemesini hızlandıracaktır.

Saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Söz almak isteyen üyemiz olmadığı cihetle...

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Sayın Başkan, ben söz almak istiyorum.

BAŞKAN – Sayın Kemalbay, buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Teşekkür ederim.

Belki diyeceksiniz ki hani “Kelin ilacı olsa başına sürermiş.” Ama ben bu maddeye demokrasi adına itiraz etmek istiyorum. Türkiye'de de demokrasi yok ve her gün demokrasi katlediliyor. Bu sabah da yine 4 ilçemize kayyum atandı, kayyum darbesi yapıldı. İşte, dün Ahmet Altan serbest bırakılmıştı, yine güdümlü yargı eliyle, susmadı diye, konuşmaya devam etti, boyun eğmedi diye o da tekrar hapisaneye gönderildi. Böyle bir ülkede yaşıyoruz ama yine de burada Azerbaycan'ın demokrasi kriterleri açısından baktığımız zaman, özellikle, yirmi sekiz yıllık bir dönemde Azerbaycan'da

yolsuzluğun, gelir adaletsizliğinin, insan hakları ihlallerinin ne kadar had safhada olduğunu, özellikle de şu son dönemlerde eylemlerin, itirazların oradan da yükseldiğini görüyoruz. Böyle bir demokrasi karşıtı ülkenin, devletin, demokrasi kültürünü barındırmayan bir yerin dikkate alınmaması ve Aliyev Hükümetinin askerî ve siyasi açıdan da desteklenmemesi gerektiğini düşünüyoruz. O anlamda, HDP olarak askerî anlaşmaların da askıya alınması gerektiğini düşünüyoruz.

Bir tane de sorum var heyete: Savunma sanayisinde yerli sanayinin yüzde 70'lere ulaştığı, yüzde 68'lerde olduğu söyleniyor. Bizim, bilgi üretimi açısından, "know-how" üretimi açısından geride olduğumuz bir ülke, aslında bağımlı olduğumuz bir ülke. Yine, yapay zekânın üretildiği ve teknolojinin, bilimin, sanayinin merkezlerindeki üretimlerden uzak olduğumuzu da düşününce bu, acaba bir montaj sanayisi midir? Yani bu yüzde 70'in özünü biraz açabilir misiniz, ben çok merak ediyorum.

SAVUNMA SANAYİİ BAŞKAN YARDIMCISI SERDAR DEMİREL - Teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Öncelikle bunu açıklama fırsatı bulduğum için çok teşekkür ediyorum.

Savunma sanayimiz yaklaşık otuz kırk yılda diyebiliriz fakat özellikle son otuz yılda çok ciddi ataklar gösterdi. Konunun gizliliği sebebiyle kamuoyuyla bunu yeterince paylaşmıyoruz ancak savunma sanayimiz öncelikle -dediğiniz gibi- montaj sanayisiyle başladı. Ardından, tasarım konusunda geçtiğimiz son yirmi yıllık süreçte kendi uçaklarımızı, kendi tanklarımızı tasarlayacak yetkinliğe eriştik. Şu anda tabii ki bu yeterli değil, bunun alt sistemleri var. Bunun içindeki en ufak malzemelere kadar özel malzemelerin geliştirilmesi, özel komponentlerin üretilmesi var. Bu konuda son derece iyi bir noktadayız. Dünyada savunma sanayisinde ilk 15 ülke arasındayız, kendi özgün ürünlerini üretebilen. Şu anda da herhangi bir -Allah göstermesin- ambargo durumunda dahi, bundan otuz yıl öncesine göre çok daha sıkıntısız olarak aşabileceğimiz bir yetkinliğe geldik. Dediğiniz gibi, yüzde 70 yüzde 100'den farklıdır ancak çalışmalarımız devam ediyor. Amacımız, bahsettiğiniz bütün konularda yüzde yüz yetkinliğe ulaşmaktır ama şu anda iyi bir noktadayız efendim.

Saygılar.

BAŞKAN – Sayın Çakırözer, buyurun.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben de anlaşmayla ilgili olmamakla birlikte, Sayın Savunma Sanayii Başkan Yardımcısı Sayın Demirel'e bir soru yöneltmek istiyorum. Bir süre önce basında yer almıştı, biliyorsunuz, biz yerli üretimimizin yanı sıra, ürettiklerimizi dost ülkelere satma arayışındayız, bu konuda çalışmalarınız var, bazılarında başarılı olduğunuzu biliyorum. Bu ülkelere bir tanesi de Pakistan. Pakistan'a ATAK helikopterleri satımı yönünde çalışmalar sürüyordu ancak bildiğim kadarıyla motorunun temini konusunda Amerikan Savunma Bakanlığında şey çıkmamıştı. Bu anlaşma yerine gelebildi mi? Bu helikopterleri biz satabildik mi Pakistan'a? Motorları var mı?

Bir de güncel olması nedeniyle, Türkiye'nin yürütmekte olduğu Barış Pınarı Operasyonu'nun başlamasından sonra çeşitli ülkeler çeşitli ambargo kararları aldılar, Avrupa'da alınan ambargo kararları. Bunların, özellikle, bahsettiğim, Pakistan'a satılması düşünülen helikopterler gibi, Türkiye'nin savunma sistemleri ihraç etmek istediği diğer projelere de etkisi oldu mu? Yani satışımızı, ihracatımızı etkileyen kritik bir noktaya geldi mi bu ambargolar? Onu soracaktım.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Sayın Şahin...

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; Azerbaycan’la ilgili söz konusu anlaşma, savunma iş birliğini içeren bir anlaşma. Bu anlamda, anlaşmanın ötesine geçerek, bir başka ülkenin iç işlerine müdahale niteliğinde, o ülkenin cumhurbaşkanını da hedef alarak burada eleştirmek, itham etmek, demokrasisini eleştirmek burada bizim birinci görevimiz değil; bizim konsantre olmamız gereken konu, iki ülke arasında yapılan sözleşmeye odaklanmaktır.

Azerbaycan, Türkiye’nin her anlamda kardeş ülke olarak kabul ettiği ve her alanda iş birliği yaptığı bir ülkedir. Özellikle, terörle mücadelede vermiş olduğu destek, Türkiye’ye sağlamış olduğu karşılıksız destek her anlamda çok değerlidir. Bu anlamda, ben Azerbaycan’la ilgili Sayın Vekilin az önceki değerlendirmelerini son derece Komisyonumuzun gündemi dışında, anlamsız ve yersiz bulduğumu belirtmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Erdoğan, buyurun.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Ben de toplantımızın hayırlara vesile olmasını dileyerek başlamak istiyorum.

Dost ve kardeş ülke Azerbaycan’la ilgili söylenen sözler -Sayın Vekilimiz Ali ağabeyin söylediği gibi- kabul edilemez. Burada da bunları tartışmak gerçekten kafamızdaki siyasi fikirleri ortaya dökmek için kullanılmıştır. Buna hiçbir şekilde gönlümüz razı olmaz, burada buna da karşı olduğumuzu söylemek istiyorum.

Başka anlamak istemediğimiz nokta da şu: İnsanların ya da siyasi partilerin mensupları olan milletvekillerimizin kafalarındaki siyasi görüşlerini ülkenin bu kadar iddialı olduğu, savunma sanayisinde geldiği noktada bile söyleyememek ve bunu küçük görmek, yapılanları fark etmemek; bu da anlaşılır bir şey değil. Savunma sanayimizin geldiği nokta, başta PKK olmak üzere terörle verdiğimiz mücadele ortadadır. Daha da iyiye gideceğinden eminiz. Bu anlamda, Savunma Sanayii Başkanlığından gelen yetkili kişiye de çok teşekkür ediyorum. Çok daha iyi boyutlara geleceği kesindir, buna da ihtiyaç vardır. Biz de artık üreten, satan bir ülkeyiz. Bunun da öz güveni içindeyiz. Bunu insanlar kabul etmeyebilir kendi kafalarında ama bu böyledir ve daha da iyiye gideceğinden emin olduğumuzu belirtmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Yıldız, buyurun.

AHMET YILDIZ (Denizli) – Sayın Başkanım, ben Kıbrıs konusunda da benzer bir müdahalede bulunmak istemiştım ama sona saklıyorum. Azerbaycan’da da benzer bir yaklaşım geldi. Tabii, Azerbaycan yüzde 20’si işgal altında olan bir ülke ve bana göre de Türkiye’nin en büyük yatırımı Azerbaycan yani şu anda Türkiye’deki en büyük yatırımcı da Azerbaycan. Kaldı ki Azerbaycan’daki gelişme de müthiş aslında yani Azerbaycan’ı 1992’de bilenler ile bugün kıyaslandığında müthiş. Dolayısıyla böyle bir anlaşmada hakikaten bu şekilde bir ithamda bulunulması bence yersizdi. Aynı şey Kıbrıs’ta da oldu, Kıbrıs anlaşmasında. Şimdi, tabii, Türkiye’den Kıbrıs’a iş gücü gitmesinin Kıbrıs Türküne zarar vereceği düşüncesi çok marjinal. Kaldı ki bu dört özgürlüğün bir çözümde Türkiye lehine yer alması Kıbrıs Türklerinin de benimsediği bir şey. Yani AB üyeliğinden sonra Yunanistan orada her şekliyle var; sermayesiyle, iş gücüyle. Oradaki müdahale de buna benzer, menfi bir tutumu çağrıştırdığı için ikisine beraber söz aldım.

Burada önemli olan tabii ki Türkiye'nin menfaatleri ama bu anlaşmada Azerbaycan'ın menfaatleri de çok iyi şekilde korunmuş durumda. Diğer anlaşmada KKTC'nin menfaatleri de -olası bir çözümde- korunmuş durumda. Dolayısıyla, ben de yersiz buldum ve bunlar yapılırken daha hassas ve ince düşünülmesi gerektiği kanaatindeyim.

Sağ olun.

BAŞKAN – Sayın Oruç, buyurun.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Teşekkür ederim Başkan.

Değerli arkadaşlar, bu konuda, silah sanayisinin gelişmiş olmasıyla ben şahsım adına ve partim adına bunu bir övünç kaynağı olarak görmüyorum. Bu ülkenin ağır sanayisinin...

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Görse şaşırırdık.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Tabii ki şaşırabilirsiniz. Zaten görürseniz, bizim demokrasi anlayışımızla çelişeceği için şaşırmanız da gerekiyor değerli milletvekili.

ATILLA ÖDÜNÇ (Bursa) – Silahları dostlarımıza kullanmıyoruz, silahları düşmanlarımıza kullanıyoruz.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Bugün bizler savaşızsız ve sömürsüz bir dünya anlayışından yanayız dolayısıyla bir silah anlaşmasına bizim “Evet.” dememizin, bunu anlayışla karşılamamızın beklenmeyeceğini tahmin ediyorum, beklenmemesi gerektiğini ifade ediyorum.

Bugün, az önce de konuştuğumuz gibi, tarım politikalarında bu kadar zayıflamışken ona dair bir planlama buraya gelmiş olsaydı biz bunu büyük bir övünç kaynağı olarak ifade ederdik ve bu iktidar partisinden gelmiş de olsaydı “Biz tarımda artık ithalatı, et ithalatını, onu bunu durduruyoruz, tamamen yerli üreticiyi destekleyeceğiz. İsrail'den tohum almayacağız, kendi tohumumuzu kendimiz üreteceğiz.” denilmiş olsaydı biz bunu daha büyük bir takdirle karşılardık.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) - Ama İsrail'den silah alalım (!)

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Bir diğer şey: Bir iktidarın eleştirilmesi o ülkenin halkının eleştirilmesi anlamını taşımaz. Biz bugün dünya halklarının hepsiyle barışı ve kardeşliği savunuyoruz. Bu, Azerbaycan halkı ve Kıbrıs'ta yaşayan, her iki kesimde yaşayan halklar için de geçerlidir. Burada biz Aliyev ailesini eleştirirken insanların demokrasi talebi karşısında kolluk kuvvetleri tarafından orantısız güç kullanılmasını ve bu orantısız güce bizler -tırnak içinde- “savunma sanayisi” anlaşmalarımızla dolaylı bir biçimde katkı veriyor olmamızı eleştiriyoruz. Arkadaşım ifade ederken de sözüne şöyle başladı, “Kelin merhemi...” diye başladı çünkü biz aynı şeyi bu ülkede de yaşıyoruz. Biz bugün iktidarı eleştirdiğimizde, Cumhurbaşkanının yetkilerinin sınırlanmasının gerektiğini söylediğimizde, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin bu ülkeye verdiği zararları ifade ettiğimizde sanki biz Türkiye karşıtıymış gibi bir imaj yaratılmak isteniyor iktidar tarafından. Biz, yaratılan bu imaja karşı çıktığımızı... Ne Türkiye'de yaşayan halklara ne bir ülkenin elbette sınır içindeki bütünlüğüne, sınırları içerisinde barış ve kardeşlik içerisinde yaşamasına dair diyebilecek en ufak bir sözümüz yok; tam tersine, biz bu politikaların gelişmesinden yanayız. Dolayısıyla, arkadaşımın Aliyev'in ailesiyle ilgili yaptığı eleştirinin tamamen Azerbaycan halkına, tamamen onlara dönük bir olumsuzlama gibi algılanmasını yanlış buluyorum; tam tersi, oradaki halkı sahiplenen, dayanışmacı bir anlayışın ürünüydü bu konuşma.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Özdağ, buyurun.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Sayın Başkan, dost ve kardeş Azerbaycan’la ilişkilerimizin çok boyutlu olarak geliştirilmesi, bu arada, topraklarının yüzde 20’si Ermenistan tarafından işgal altında tutulan Azerbaycan’ın bu toprakları geri alacak şekilde Türkiye’nin de desteğiyle güçlenmesi doğrultusunda yapılacak her türlü çalışmayı hiç şüphesiz destekliyoruz.

Ben Sayın Savunma Sanayii Başkanlığı temsilcisine bir oranı netleştirmek için sormak istiyorum, aynı zamanda Sayın Bakan Yardımcısına da bir başka sorum olacak, konuyla doğrudan ilgili değil ama önemli gördüğüm bir husus.

“Yüzde 68’i karşılıyoruz.” dediniz efendim. Bu çok güzel, inşallah, yüzde 90’ları da karşılıyoruz fakat bu yüzde 68 neyin yüzde 68’i? Ne üzerinden ölçüyoruz? Yani Türkiye’nin bir senede harcamış olduğu, satın aldığı veya ürettiği silahların değerinin yüzde 68’i mi? Neyin yüzde 68’i tam olarak?

BAŞKAN – Sayın Şahin’e de söz vereyim.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Bir sorum daha olacak, o da Sayın Bakan Yardımcısına. İsterseniz onu da sorayım.

BAŞKAN – Tabii, Hocam.

Buyurun.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Sayın Bakan Yardımcısı, bu konuştuğumuz yasayla ilgili değil ama Dışişleri Bakanlığıyla ilgili. 29 Ekim’de Cenevre’de Sayın Dışişleri Bakanımız, İran Dışişleri Bakanı ve Rus Dışişleri Bakanı bir toplantı yapmışlar, Birleşmiş Milletler Suriye Özel Temsilcisi, o da katılmış ve bu toplantı sonunda bir üçlü açıklama yapılmış. Bu üçlü açıklamanın son maddesinde, Suriyelilerin ülkelerine döndükleri zaman nereden geldilerse, hangi şehirden, hangi köyden, hangi kasabadan, oraya dönmeleri gerektiği karara bağlanmış. Bu açıklamayı siz Dışişleri Bakanlığı sitesine koymamışsınız, Ruslar koymuşlar, oradan buldum. Ancak ilginç olan, bu açıklamayı koymamışsınız ama Birleşmiş Milletlerdeki daimi temsilcimize görev vermişsiniz, Birleşmiş Milletler Daimi Temsilcimiz Rus ve İran Daimi Temsilcileriyle birlikte bunu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine vermiş, Güvenlik Konseyi de bu açıklamayı 30’unda yayımlamış aynı hususu vurgulayarak. Bu çok ilginç bir şey. Neden koymadığımızı bilmiyorum ama bir açıklama yaparak Türkiye uluslararası bir taahhüt altına girmiş ve bu uluslararası taahhüde göre Suriyeli sığınmacılar döndükleri zaman ülkelerinde nereden geldilerse oraya dönecekler, Halep’tense Halep, Şam’dansa Şam. Çok güzel, çok doğru olduğunu düşünüyorum bunun, olması gereken şey. Peki, Suriye’nin kuzeyine yollayacağımız 1 milyon Suriyeli ile hemen alta Deyrizor ve Rakka’ya yollamayı planladığınız 1 milyon Suriyeliyi o zaman nereden bulacaksınız?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Bütün soruları alalım isterseniz.

Sayın Şahin.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Sayın Başkanım, ben soru değil de yine katkı yapmak istiyorum.

Bu Komisyonun değerli üyesi diyor ki: “Biz, Türkiye’nin yüzde 70 oranında kendi silahını, millî savunma sanayisini geliştirmiş ve yüzde 70 oranında kendi savunma araçlarını üretiyor olmasını değerli bulmuyoruz. Keşke İsrail’den tohum almasaydı da tarım alanında daha ilerlemiş olsaydı.” Bu, şu anlama geliyor: Yani Türkiye, İsrail’den tohum almaktansa silah almaya devam etsin diyor. İsrail bu kadar nükleer güçken, İran nükleer çalışmalar yaparken, hemen yanı başımızda Sovyetler, Batı her alanda silahlanmışken, silahın her türlüünü üretirken Türkiye tarım ülkesi olsun ve sömürülmeye devam

etsin demek istiyor herhâlde. Bunu anlamakta ben zorlandım. Hele hele Dışişleri Komisyonunun bir üyesi olarak Türkiye'nin silahlanmasının, silah üretiminin karşısında olduğunu söylemek bu topraklara ne kadar ait olduğumuzu ortaya koymak bakımından da son derece manidar.

Ayrıca, terörü kınayamayanların Azerbaycan'ın demokrasisini ağızlarına alması sadece bir zavallılık olsa gerek diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Güneş, buyurun.

NİYAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, ben de arkadaşlarıma selamlarımı sunuyorum.

Sayın Şahin'in de ifade ettiği gibi, tabii, bölgemizin güvenlik mimarisi yeniden şekilleniyor. Ülkemiz de kuşatma altındaydı malum. Savunma sanayisindeki gelişmeler ve geldiğimiz bugünkü seviyede yakın zamanda yani 9 Ekimde yaptığımız Barış Pınarı Harekâtı'yla etrafımızda şekillenmek istenen, örülmek istenen koridorlar güvenlik güçlerimizce bertaraf edilmiştir. Bundan yüz yıl önce kardeş Azerbaycan'la aramıza bir Ermenistan koridoru oluşturulduğunu görüyoruz. Dolayısıyla etrafımızda gelişen, oynanan oyunları iyi okumamız gerekiyor. Türkiye savunma sanayisinde geliştikçe ve yerlilik oranını artırdıkça yani bundan dostlarımızın sevinmesi gerekiyor. O bakımdan, devamlı itham ve devamlı ülkeyi karalama politikasına burada şahit oluyoruz. Biraz ülkemize, içimize dönersek, gelişmeleri birlikte, el birliğiyle değerlendirecek daha yerinde olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Kemalbay, buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Kurulan hamaset dilinin Türkiye'de Türkiye halklarına hiçbir katkısının olmadığını düşünüyorum. Yani Türkiye'nin şu anda ekonomisinin dibe battığı bir dönemden geçiyoruz ve âdeta halkımızın bir kuru soğana muhtaç olduğu krizlerden geçerek yola devam ediyoruz. Böyle bir tabloda işte hamasi nutuklar hiçbir derde çare değil. Yani birbirimize kullandığımız dili sadece terörle kriminalize etmeye çalışarak kurmamızın da bir faydası yok. Yani dünyada eskiden, hatırlarsınız, komünistlik kriminalize edilirdi ve Türkiye'deki demokrasi, özgürlük, hak, eşitlik, adalet talepleri komünistlik üzerinden suç sayılırdı, anarşistlik üzerinden suç sayılırdı ve demokrasi güçlerinin sesi kısılırdı. Bugün de Hükümet, elinde bir terör çekici var, her şeye çivi olarak bakıyor ve bu şekilde yaklaşıyor. Buradan yükselttiğimiz itirazları da kriminalize etmeye çalışıyor. Bu kabul edilebilir bir şey değil. Gerçek anlamda tartışabilirsek aslında kimin yurtsever olduğunu daha iyi görebileceğimizi düşünüyorum. Biraz önce örnekteki gibi yani tarımda tohumların, o kısır tohumların çiftçimize satılması, kısır tohumlara mahkûm edilmesi dolayısıyla emperyalizme mahkûm edilmesi bu Hükümetin politikası, neoliberal politikalar bu Hükümetin politikası. Bu “neoliberal politika” dediğimiz nedir? Aslında, KİT'lerin özelleştirilmesidir, hayatın her alanının ticarileştirilmesidir ve uluslararası tekellere, şirketlere ayrıcalıklı anlaşmalarla, âdeta kapitülasyonları andıran anlaşmalarla Türkiye halklarının, emekçilerinin bütçelerinin transfer edilmesidir. Bunu yapan bu Hükümetin kendisidir. Yani “devletin çıkarları” dediğiniz aslında, devleti idare eden bir avuç elitin çıkarları olarak tarif edilmektedir. Oysa Halkların Demokratik Partisi olarak bizim bahsettiğimiz, halkların çıkarlarıdır ve halkların çıkarları her zaman barıştan yanadır, savaştan yana hiçbir zaman olmamıştır. Hatta, Anayasa'mız bile savaşın propagandasını suç sayar, kabul etmez yani savaş, savunulacak bir şey değildir, barış savunulacak bir şeydir. Ki siz, Suriye'deki “operasyon” adını verdiğiniz işgal girişimine de “Barış Pınarı Harekâtı” dediniz. Yani barışın güzelliğinden yararlanmaya çalışıyorsunuz ama bir arkadaşımız Meclis kürsüsünden demişti ki: “Bu, Barış Pınarı

değil, İŞİD pınarıdır.” Bugün bakıyoruz ki “Barış Pınarı Harekâtı” dediğiniz şey de içinde, önünde yer alan o “millî ordu” olarak Türkiye tarafından kaynak aktarılarak donatılanlar İŞİD artığı unsurlardır. Dolayısıyla bizim bunları tartışmamızdan doğal, bunlara itiraz etmemizden doğal hiçbir şey olamaz. Yani “Türkiye’nin menfaati” derken niye bir avuç elitin menfaatini ben Türkiye’nin menfaati olarak göreyim ki? Burada Kürtlerin, Arapların, Çerkezlerin, Pomakların, Türkiye halklarının, kim varsa herkesin çıkarlarıdır, emekçilerin, işçi sınıfının çıkarlarıdır, kadınların çıkarlarıdır bizim için önemli olan, söz konusu olan çıkarlar bunlardır.

Bir sözüm de Sayın Yıldız’a. Yani bizi marjinallikle itham etti. Ne demek marjinallik? Kıbrıs’ta yaratılan tablonun sorumlusu yanlış politiklardır. Kıbrıs halkını siz Kıbrıs’tan göçe zorlarsanız yani buradan ucuz iş gücünü götürür, güvencesiz iş gücünü götürür ve orada Kıbrıslıları, çalışma hayatında daha düşük ücretlere, rekabet gücünü zayıflatırsanız onlar da kalkar başka ülkelere giderler, Avrupa ülkelerine gider. Dolayısıyla Kıbrıs’ta Kıbrıslılar kalmadığı için sizin kendi kurmaya çalıştığınız hegemonik ilişki bile bundan zarar görür bırakın halkların çıkarlarını orada ifade etmeyi. Yanlış politikalar yapıyorsunuz. Yanlış politikalarınızı yüzünüze vurunca da “Marjinalsiniz, terörizmi itham etmiyorsunuz.” diyorsunuz.

Arkadaşlar, biz Türkiye’nin barış ve demokrasisi için en ağır bedeli ödeyen partiyiz. Bugün eş başkanlarımızı, milletvekillerimizi, belediye eş başkanlarımızın hepsini zindana tıkmışsınız, herkesi zindana gönderiyorsunuz. Halkın iradesiyle seçtiklerini zindana gönderen bir iktidarın dilinin bu şekilde saldırgan olması da aslında normaldir çünkü bizi bir şeyle suçlamanız lazım ki kendi hükümünüzü sürdürebilesiniz. Yazıktır ki bu konuda yani partimize yönelik bu saldırılar Türkiye’deki muhalefet tarafından da yeterince görülüyor ve yeterince dillendirilmiyor. Aslında, bu demokrasiye yapılan saldırı bütün partilerin, seçmenlerin iradesine yapılan saldırıdır ve Türkiye’deki demokrasiyi öldüren bir politikadır. Dolayısıyla biz burada barışı ve demokrasiyi en çok savunan ve bunun için bedel ödemekten hiçbir zaman geri adım atmayan yani her türlü bedele karşı “Yine de barış, yine de barış.” diye çırpınan bir parti olarak bu tür, bu tarz ithamları da hak etmediğimizi burada ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN – Sayın Oruç’a söz vereceğim ama... Yaklaşık sekiz senedir Dışişleri Komisyonu Başkanlığı yapıyorum. Dışişleri Komisyonunun mümkün olduğu kadar kendi konularıyla sınırlı kalmasına çok özen gösteriyorum. Hiç kimsenin sözünü de kesmek niyetinde olmadığımı biliyorsunuz ama...

Sayın Oruç, söz aldığımızda lütfen konuyla ilgili olarak sınırlı kalırsanız... Yoksa biz akşama kadar buradan çıkamayız.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Biz de erken bitsin istiyoruz.

BAŞKAN – Yok yani “erken bitsin” diye de bir söz yok.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Genel Kurulda da görevliyiz, gideceğiz Genel Kurula.

BAŞKAN – Genel Kurulda zaten konuşursunuz ama Dışişleri Komisyonunun çerçevesi içinde kalırsak hepimiz bundan sonraki çalışmalarımız bakımından da yararlı olur.

Ben sözünüzü kesmek istemedim ama hani bir turdan sonra tekrar döndüğümüz için buna dikkat etmenizi istirham ediyorum.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkan, tabii, ben de mümkün olduğunca kısa tutmaya çalışacağım ama Sayın Şahin’e şunu söylemek isterim elbette: Bize göre zavallılık, bir ülkenin çıkarlarını düşünmekten yoksun olmaktır, bütünsel olarak düşünmekten yoksun olmaktır.

Hakikaten, sadece bir zümrenin ve bir kesimin çıkarları bağlamında yürütülen siyaset aslında, hepimizin, 82 milyon vatandaşın ortak bedel ödemesine sebebiyet veren anlayıştır ve esas zavallılığın bu olduğunu düşünüyorum.

Tabii ki ben konuşmamda şunu söyledim: Sanayi bir ülkenin olmazsa olmazıdır. Sanıyorum, Sayın Şahin de bilir ki sanayi bir kalemden ibaret değil. Silah sanayisine karşı yaptığımız konuşmanın sanayiye karşı yapılmış bir konuşma, tamamına karşı yapılmış bir konuşma gibi lanse edilmesi doğru değil. İsrail'den tohum sadece bir örnektir. Buradan “Silah mı alalım oradan?” yorumunun çok zorlama bir yorum olduğunu düşünüyorum.

Değerli arkadaşlar, bu ülkede reel sektör, reel üretim elbette geliştirilmelidir yani soyut ekonomik politikaların bu ülkelerin ekonomisini batırdığını hepimiz biliyoruz. Bakın, bugün Amerika'da mortgage sisteminin, Amerikan sistemini -süper güçtü Amerika, değil mi- onun sistemini nasıl altüst ettiğini görüyoruz. Bugün, Türkiye'de, AKP iktidarının uyguladığı ekonomik politikalar sonucunda geliştirmiş olduğu inşaat sektörünün de nasıl bu ülkeyi açlığa, yoksulluğa ve sefilliğe mahkûm ettiğini görüyoruz. Bugün artık sanıyorum ki şu masa başında oturan bütün arkadaşlarımız bu ülkede çok derin bir ekonomik krizin olduğunu biliyor. Bugün iktidar şöyle bir yasaklamayı getiriyor: Ekonomik krizle ilgili artık haber yapılmayacak. Ya, nasıl bir anlayış, nasıl bir zihniyet bu? Ben buradaki konuşmaların bu anlayışın devamcısı olan konuşmalar olduğu kanaatindeyim. Bizim, Azeriler de kardeşimizdir, Ermeniler de Kürtler de Araplar da. Bugün, biz, bütün dünya ölçeğinde ve elbette Türkiye sınırları içinde, siyasetin, emperyalist sistemin nasıl döndüğünü iyi bildiğimiz hâlde, yine ısrarımız barış ve kardeşlikten yana ve bütün yatırımların buna hizmet etmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bunun basit bir hümanizm ya da ayakları yere basmayan ya da Orta Doğu topraklarını ve coğrafyasını tanımayan ucube ya da yüzeysel söylemler gibi telakki edilmesi bence siyasetteki derinliğimizin de zayıflığının göstergesidir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Canbey, buyurun.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Sayın Başkanım, tabii, siz “Konuyu dar çerçevede tutun.” dediniz ama birkaç cümle ben de söylemek istiyorum, cevaben bu sözü aldım.

Arkadaşlarımız bir hamasetten bahsediyorlar. Tabii, hamasetin değişik türleri var, belki de literatürde çok fazla kullanılmıyor ama bugün Türkiye'de terörü görmezden gelmek, yine güneydoğuya atılan o havan mermilerini görmezden gelmek, herhâlde bu da susma hamaseti olsa gerek. Yine, aynı şekilde, Diyarbakır Anneleriyle ilgili hiçbir şey söylememek, herhâlde susma hamaseti olsa gerek. Sadece Türkiye Cumhuriyeti devletine söz söyleyip PKK'ya hiçbir şey söylememiş olmak, herhâlde susma hamaseti olsa gerek. Konuşurken adil konuşursanız, eğer konuşurken konuşmanızı gerçekten inandırıcı bir şekilde kurgularsanız işte o zaman size de birileri inanır. Ama maalesef, sizin söylediğiniz şeylerin ben açıkçası inandırıcılıktan uzak olduğunu düşünüyorum.

Bir de soru sormak istiyorum arkadaşlarımıza: Bir ülkede güvenlik sorunları çözülmeyen demokrasi ve özgürlüğü nasıl sağlamayı düşünüyorsunuz? Siz, bugün bu ülkede kendi bölgemizde yaşananları görmezden gelerek, dünyada yaşananları görmezden gelerek, savunma sanayisini geliştiren bir ülkede ve bugün övünülmesi gereken bir durumda diyorsunuz ki “Silaha karşıyız, savunma sanayisinin gelişmesine karşıyız.” Barış Pınarı'na laf söylüyorsunuz. Biz, bugün, oraya gerçekten o atılan havanlar yüzünden girmedik mi? Ülkemizin huzurunu sağlamak için girmedik mi? Olayları değerlendirmede ben ciddi bir eksiklik olduğunu açıkçası görüyorum.

Bir de bunun yanında şunu da söylemek istiyorum ki Azerbaycan'la ilgili laflar söylüyoruz, sözler söylüyoruz. Bugün, Azerbaycan dediğimiz ülke gerçekten bizi her türlü olayda destekleyen bir ülke, terör konusunda da destekleyen bir ülke. Azerbaycan'ın ülkemize yaptığı, Türkiye'ye yaptığı bu desteği görmezden gelip ardından da yine aynı şekilde, kendi toprakları işgal edilmiş bir ülkenin kendi savunma sanayisini geliştirmeyi görmezden gelip “demokrasi ve özgürlük” -tırnak içerisinde demokrasi ve özgürlük- diyerek bu ülkeye laf söylemeye çalışmak, yine aynı şekilde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne laf söylemeye çalışmak önyargıdan başka bir şey değil.

Yani şunu söylemek istiyorum ki Türkiye, bugün, gerçekten uyguladığı politikalarla hem kendi halkına sahip çıkıyor hem kendi ülkesine sahip çıkıyor hem de kendi ülkesinde barışı geliştirmeye çalışıyor, o yüzden de biz bugün “Barış Pınarı Harekâtı” adını verdik o harekâtın adına. Önümüzdeki dönemde de inşallah, barış içerisinde yaşamaya devam edeceğiz ama kiminle biliyor musunuz? Kürtler ve Türklerle birlikte, PKK'yla asla değil.

BAŞKAN – Sayın Çamlı, buyurun.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Başkanım, teşekkür ediyorum.

Tabii, ben bazı şeyleri anlayamıyorum, demokrasi bu mudur yani, bilmiyorum ki ya? Özgürlük bu mudur yani? Kendi ülkende, kendi toprağında devletine, milletine karşı her türlü düşmanlığı yapacaksın, her türlü düşmanlığı destekleyeceksin; can öldüren, can alan, kan döken bebek katillerini arkana alacaksın. Muhatap almıyorum arkadaşları, ortaya konuşuyorum, kendi kendime düşünüyorum, yüksek sesle konuşuyorum.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Üslubu hiç doğru bulmadığımı da söylemek istiyorum.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) - Yani böyle bir şey midir bu demokrasi? Bu anayasal düzen, hukuk, nizam bu mudur ya? İnsan hayret ediyor ya. Dünyada en fazla Kürt katleden bir örgütün, Kürtçülüğü sömürerek dünyada en fazla Kürt katleden bir örgütün propagandasını kalkıp burada yapacak... Yok “Silah niye alıyorsunuz...” E, ne yapalım, almayalım? Silah almayalım da ne yapalım?

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Sayın Başkan, böyle mi devam edecek yani bu şekilde mi devam edecek?

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Siz konuşurken ben konuşmadım Hanımefendi. Bir dakika dinler misin....

Bir elinde Amerikan Bayrağı, bir elinde silah; Kürt katlediyor bebek katili siyonist köpekleri, onlarla ilgili bir şey yok. Biz istiyoruz ki ülkemizde huzur olsun, komşularımızla huzur olsun. Onun için Mehmetçik'imiz, vatanımız, milletimiz sıkıntılara giriyor. Ya, bu, demokrasi midir, böyle bir şey demokrasi midir? Bu mudur özgürlük ya, bu mudur?

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Senden mi öğreneceğiz demokrasiyi?

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Şurada savaştığımız bir ülkenin bir milletvekili olsa vallahi, billahi, tallahi, bunlardan daha edepli konuşur ya.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Kendine gel, biz burada oturuyoruz.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) - Yani savaştığımız -kiminle savaşıyorsak- Amerikan milletvekili -Amerika'yla savaş hâlindeyiz, savaştığımız Amerika'yla, İsrail'le- Suriyeli bir milletvekili şurada olsaydı, vallahi, billahi, tallahi, yemin ediyorum ya, daha edepli, daha münasip, daha saygı gösterir, insanları tahrik etmez, belli bir mehabete saygı duyar, bir hâl olurdu.

BAŞKAN – Sayın Çamlı, bir saniye... Bir saniye...

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Fazla da konuşmak istemiyorum.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Konuşamazsın zaten.

BAŞKAN – Arkadaşım, bakınız, video çekmeyin diye ikaz ettim. Bir daha sizi toplantıya almam devam ederseniz, o videoyu silin lütfen. İkaz ettim, tekrar çekiyorsunuz.

BİR TEMSİLCİ – Tamam Başkanım.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Silin onu, silin. Hayır, bizim danışmanlar çekse şu anda hemen silinmişti o

BAŞKAN – Silindiğinden emin ol. Yani burada ikaz ediyorum, yine beni dinlemeden çekiyorsunuz, böyle bir şey yok.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Bu hakaretleri mi yayınlayacaksınız? Öyle bir şeyiniz mi var? Yayınlayın bakalım, tebrikler size.

BAŞKAN – Sayın Çamlı, sözünüzü kestim, bitmiş miydi? Kusura bakmayın.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Fazla söze de gerek yok. Ben sadece zihnimdekileri üyesi olduğum Komisyonunda açık bir şekilde düşünmek istedim. Bu mudur, böyle midir bu demokrasi yani, bilmiyorum. Allah, bu millete de yardım etsin, bu ümmete de yardım etsin, bu ümmetin bu Kürtlerine de yardım etsin. Bu emperyalistlerin ve iş birlikçilerinin tasallutu altında inim inim inleyen bu ümmete, bu ümmetin Kürtlerine, Araplarına, Türklerine Cenab-ı Hak yardım etsin. Cenab-ı Hak, bizi her türlü şerlerden, şerhilerden muhafaza etsin, korusun; ayaklarını bağlasın, ayaklarına engel olsun yani ne diyeyim. Konuşacak pek de bir şey yok yani de bilmiyorum, Allah hayır etsin.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Kustunuz resmen.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Ben bundan sonraki bölümde Başkanlık yetkimi kullanarak kifayetimüzakere hakkımı kullanıyorum. Sadece sorulara cevaben...

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Sayın Başkan, buna kesinlikle itiraz ediyorum. Burada bir sürü hakaret edildi, bir sürü saldırı dili kullanıldı, şiddet dili kullanıldı her türlü şekilde.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Sizinle ilgili değildi ama.

BAŞKAN – Olabilir.

AHMET HAMDİ ÇAMLI (İstanbul) – Saldırı dilini ben kullandım.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Sizinle ilgili değildi ama terör örgütüyle ilgili konuştu.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Bakın, söylenen şeylerin yenilir yutulur tarafı yok ve üstelik de videoya çekildi ve kamuoyuna da şov yapılacak...

BAŞKAN – Videoyu sildirteceğim.

Ben Sayın Kıran'a sözü vereyim, bazı sorular vardı.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Silinebilir ama... Burada, lütfen, söz istiyorum. Bu şekilde kalması kesinlikle kabul edilemez, adil bir yönetme tarzı olamaz.

BAŞKAN – Bakın, 4-5 arkadaşımız söz istedi, onlara da sözü...

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Çünkü bizi uyardınız, fakat ondan sonra gelen, açık bir şekilde bizi tahrik etmeye, bize hakaret etmeye yönelik cümlelere de müdahale etmediniz. Fakat şimdi bizim söz hakkımızı vermiyorsunuz, bu kabul edilebilir bir şey değil.

NİYAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Siz devamlı itham ediyorsunuz.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Biz politik bir eleştiri yapıyoruz ama burada belden aşağı bir şekilde hakaret ediliyor.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Siz her istediğinizi burada söyleyeceksiniz, her istediğinizi konuşacaksınız ve sözleriniz karşılıksız kalacak, öyle mi? Meydan o kadar boş değil!

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Hakaret edilen bir üslubu kabul etmiyoruz, kötü sözün de sahibine ait olduğunu söylüyoruz.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Burada her istediğinizi konuşacaksınız, terör seviciliği yapacaksınız ve size sessiz kalacağız, bunu bekleyeceksiniz bizden. Yok öyle yağma!

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Terörü seven sizsiniz; terörü seven, terörden beslenen de sizsiniz.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Barış Pınarı Operasyonu'na "işgalci" diyorsun, Rusya'yı hangi gün "işgalci" diye değerlendirdiniz?

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Her zaman da bunu yapıyorsunuz, her zaman terörden besleniyorsunuz, savaştan besleniyorsunuz.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Amerika kaç senedir var orada? Ne zaman "işgalci" dediniz?

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – İşgalcisiniz, halkları da öldürüyorsunuz, sivilleri de öldürüyorsunuz, bu da bir gerçektir.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Orada yürütülen, emperyalist güçlerin mayın eşekliğine soyunmuş terör örgütlerine yürütülen bir operasyon; işgal değil.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Beyefendi diyor ki: "Bir yerlerden top atılıyormuş, mayın atılıyormuş..."

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) - Atılmıyor mu?

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – İnsanlar ölmedi mi ya? Dokuz aylık bebek öldü.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Ne atılıyormuş?

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Atılmıyor mu?

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Siz, kendiniz demediniz mi "Suriye'yle bir savaş gerekirse ben gider oradan birkaç tane sallarım bu tarafa, Suriye'ye işgal gerekçesini oluştururum."

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Bırakın bu işleri.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Bu Komisyonunda söylediğiniz her sözün bundan sonra karşılığını alacaksınız. Yok öyle! Kandil değil burası!

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Bunu diyen sizin MİT görevliniz değil miydi? Siz bunları...

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Amerika'dan aldığınız silahları kullanıyorsunuz orada, Amerika'dan.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Ben hiçbir silahı da kullanmıyorum, barışı savunduğumu da biraz önce burada söyledim, savaştan beslenen de sizlersiniz.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Ya, ne barışı Allah aşkına! Yapmayın, ağzınıza yakışmıyor!

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Orman yakan PKK'dan bahsedin! Annelerden bahsedin, annelerden!

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Önce PKK’yı bir kına! “Barış”ı ağzına almak için önce PKK’yı bir kına! Terörü bir kına!

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Siz, şu anda, kuzeydoğu Suriye’de barış sürecini baltalamak için, Türkiye, orada işgal girişiminde bulunmuştur...

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Ne işgali ya! Mayın eşeklerine karşı, emperyalist güçlerin Orta Doğu’daki mayın eşeklerine karşı düzenlenmiş bir operasyon.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – ...orada IŞİD artıklarını, “millî ordu” adı altındaki IŞİD’lileri, Kürt halkını öldürtmektedir, katliamlar yapılmaktadır ve bu katliamları burada söylemek de bizim görevimizdir.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – PKK’nın katliamlarından da bahsedersen!

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Bakın, başından itibaren Türkiye Cumhuriyeti devletini itham ediyorsunuz ve bir devletçi gibi de konuşmaya çalışıyorsunuz. Yapmayın Allah aşkına ya!

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Biz güvenlikçi politikaları asla kabul etmiyoruz, güvenlikçi politikalarınız halklara ölüm getiriyor, Kürt halkına da ölüm getiriyor...

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Terör ölüm getiriyor, terörist ölüm getiriyor; başka kimse ölüm getirmiyor!

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – ...Türkiye halklarının hepsine, Türk halkına da ölüm getiriyor ve bütün Orta Doğu halklarına savaş getiriyor. Bu savaş politikalarını savunmanızı da asla kabul etmiyoruz.

NİYZAZİ GÜNEŞ (Karabük) – Planlarınız bozuldu.

BAŞKAN – Sayın Kemalbay... Sayın Kemalbay... Bir dakika...

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Burada, bakın, bir eşitlik ilkesini bozarsanız böyle olur Sayın Bozkır, burada eşitlik ilkesini bozan bir yönetim var.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Siz bozdunuz, bu ortamı siz yaptınız bugün.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Bu kabul edilebilir bir şey değil.

BAŞKAN – Sayın Kemalbay, söz vermeden lütfen kimse konuşmasın ve ben Başkan olarak yeterince burada insicamın bozulduğu kanaatindeyim ve Başkan olarak da yetkimi kullanarak kifayetimizakere kararı alacağım ve bunu oylamaya sunacağım.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) - Sayın Başkan, ben küçücük bir şey söylemek istiyorum, rica ediyorum.

BAŞKAN – Küçücük bir şeye de söz vermeyeceğim çünkü söz isteyen 4-5 kişi var...

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – O zaman biz de istiyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN – Hayır, hiçbir şekilde... Bakınız, bir dakika...

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkanım, bakın, yok... Ben içeriğe dair tek kelime etmeyeceğim fakat...

BAŞKAN – Bir dakika... Bir dakika... Söz vermiyorum.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Rica ediyorum Başkanım.

BAŞKAN – Hayır, vermiyorum.

ASUMAN ERDOĞAN (Ankara) – Konuşursanız biz de konuşuruz.

BAŞKAN - Bakınız, şimdi oylamaya sunuyorum...

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkanım, ama...

BAŞKAN – Gündemimizin 5'inci sırasında yer alan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşması'nın tümü üzerindeki görüşmelerin kifayetini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Biz bunu protesto ediyoruz Sayın Başkan, protesto ediyoruz.

MUSTAFA CANBEY (Balıkesir) – Tamam, demokrasi bu işte, demokrasi!

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Sizin bu parmak demokrasinizin de ne olduğunu biliyoruz.

BAŞKAN – Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Senin namlu demokrasisinden daha değerli bu.

BAŞKAN – Arkadaşlar, bir dakika... Bitti.

ALİ ŞAHİN (Gaziantep) – Saygı duyalım demokrasiye.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Tabii, sizin demokrasiniz bu işte. Darbe ülkesinde ancak bu kadar demokrasi olabilir, haklısınız. Böyle bir şey olamaz ya!

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkan, bana bir söz hakkı vermediniz.

BAŞKAN – Sayın Kemalbay, Sayın Oruç, lütfen...

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE AZERBAIJAN CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA SAVUNMA SANAYİ İŞ BİRLİĞİ ANLAŞMASININ
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (I) 31 Ekim 2017 tarihinde Bakü'de imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Savunma Sanayi İş Birliği Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN - Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanlığı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2276) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan, Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey ve İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı'nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 15 Kasım 2019 Cuma günü Saat 17.00'ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Savunma Sanayii Başkanlığı temsilcilerine de teşekkür ediyorum.

ÜMİT ÖZDAĞ (İstanbul) – Sayın Başkanım, benim sorduğum soru cevaplanmadı, Sayın Bakan Yardımcısına sorduğum soru cevaplanmadı. O sorunun cevabını alabilir miyim acaba?

BAŞKAN – Onları yazılı olarak alalım Sayın Özdağ, gündeme geçtik, onun için yazılı olarak alalım.

Gündemin 6'ncı maddesine geçiyoruz.

6.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kendi Sınırları Dahilinde ve Ötesinde Tarifeli Hava Hizmetlerine İlişkin İkili Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2027) (*****)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti arasında Kendi Sınırları Dahilinde ve Ötesinde Tarifeli Hava Hizmetlerine İlişkin İkili Hava Ulaştırma Anlaşması'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi var.

(2/2027) esas numaralı Kanun Teklifi 27 Haziran 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 18 Temmuz 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir.

26'ncı Yasama Döneminde de Komisyonumuza havale edilen anlaşma, dönemin sona ermesi sebebiyle görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Vietnam Asya Pasifik bölgesinde önemli ortaklarımızdan biri. Aramızdaki coğrafi uzaklığa rağmen, son dönemde özellikle Türk yatırımcılarımızın bölgeye önemli ilgisi var, 10'un üzerinde yatırımcımız var, 15 milyon doların üzerinde yatırım yaptılar. Keza bu ülkeyle geçtiğimiz yıl diplomatik ilişkilerimizin tesisinin de 40'ıncı yıl dönümünü idrak ettik. Bu anlamda, ilişkilerimizi her alanda geliştirmek istiyoruz. Zira bu ülke, son dönemde önemli bir kalkınma hamlesi gerçekleştiriyor, yüzde 6-7 dolaylarında büyüme gerçekleştiriyor. Önümüzdeki yıl da ASEAN'da dönem Başkanı olacak Vietnam. Bu kapsamda da uluslararası örgütlerle iş birliği içerisindeki dayanışmamızı da perçinlemek, geliştirmek istiyoruz. Ticaret hacmimiz de bu anlamda sıklaşan temas ve ziyaretlerle oradaki varlığımızın artmasıyla birlikte hızla gelişiyor 2002'lerde 60 milyon dolarlarda olan ticaret hacmimiz, 3 milyar dolarlar seviyesinin

***** (2/2027) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

üzerine çıktı. Bu anlamda hızla katlanan bir iş birliğimiz var. O yüzden hava ulaştırma anlaşmasının kabul edilmesini önemsiyoruz, 2015 yılında imzalanmıştı bu anlaşma. 2016 yılında Vietnam tarafı kabul etti.

Türk Hava Yollarımız hâlihazırda İstanbul-Ha Noi arasında haftalık 6 frekans, İstanbul-Ho Chi Minh City güzergâhında ise haftalık 7 frekans tarifeli yolcu uçuşu gerçekleştiriyor. Ayrıca İstanbul'dan Ha Noi'ye 3 frekans tarifeli kargo uçuşu icra ediyor. Türk Hava Yollarımız ile Vietnam Hava Yolları arasında özel prorsiyon anlaşması da var ve bu anlaşma mevcut iş birliğini daha ileriye taşıyacak olan kod paylaşım anlaşmasıyla ilgili çalışmalar da devam ediyor.

Türkiye ile Vietnam arasında gelişmekte olan ilişkilere katkıda bulunmak amacıyla imzalanan anlaşma hava trafiğiyle ilgili ulusal kanun ve nizamlara uyulmak şartıyla iki ülke arasında hava seferlerinin yapılmasını öngörüyor. Ayrıca iki ülke arasındaki ekonomi, kültür ve turizm alanlarındaki iş birliğinin de daha ileri bir düzeye getirilmesini sağlaması bakımından biz bunu son derece faydalı buluyoruz.

Anlaşma, iki ülke arasında gerçekleştirilen seferler için hava yollarının tayin edilme usullerini, hava yollarının bu seferlerden elde ettikleri gelirleri nasıl transfer edebileceklerini, söz konusu seferler kapsamında uyulması gereken emniyet ve güvenlik standartları ve diğer teknik detayları sivil havacılığın günümüz şartlarına ve uluslararası standartlara uygun şekilde düzenliyor. İmzalan anlaşmanın ayrıca Vietnam'la mevcut sivil havacılık ilişkilerinin çok boyutlu bir düzlemde gelişmesine, iki ülke hava yollarının kod paylaşımı anlaşmaları yoluyla iş birliğine imkân sunacağından hareketle önem arz ettiğini düşünüyoruz.

Türk Hava Yollarımız başta olmak üzere, ülkemiz hava yolu şirketlerinin bölgenin önemli merkezlerinden olan Vietnam'daki etkinliklerinin artmasının Vietnam ve Güney Doğu Asya'yla ticari ve turizm alanındaki iş birliğimizin geliştirilmesine imkân sağlayacağı ve bu yıl Sayın Bakanımızın ilan ettiği dış politikadaki yeniden Asya hedefimize de önemli hizmetlerde bulunacağını düşünüyoruz. Bu anlamda Komisyonumuzun desteğini takdirle karşılayacağımızı ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığımız Genel Müdürü Sayın Bahri Kesici, ilave edeceğimiz bir husus varsa buyurun.

SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRÜ BAHRİ KESİCİ – Hayır efendim, yeteri kadar açıklandı.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Şimdi, Sayın Kemalbay, söz vereceğim ama eğer konu dışına çıkarsanız müdahale edeceğim çünkü gerçekten Dışişleri Komisyonunda yaşamadığımız bir tablo yaşadık. Sizi suçlayarak söylemiyorum yani bütün görüşmeler itibarıyla. Sizden rica ediyorum, bu konuyla ilgili olarak lütfen konuşmanızı yapın. Herhangi bir cevap verme durumunu yaratmayacak bir çerçeve içinde kalmanızı istirham ediyorum. Bunu da hiçbir şekilde söz hürriyetinizi kısıtlamak olarak almayın. Sadece Başkan olarak eğer bunu yapmazsanız İç Tüzük 46'yı kullanarak ara vereceğim toplantıya.

Buyurun.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Sayın Başkan, hangi konunun konuyla ilişkili olduğunu, hangi konunun konuyla ilişkili olmadığına nasıl karar vereceğiz? Yani burada bir Komisyonuz...

BAŞKAN – Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'yle İkili Hava Ulaştırma Anlaşması...

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Lütfen dinleyin.

Konuyla ilgili konuşuyorum. Bakın, konuyla gayet ilgili konuşuyorum.

Burada bir Komisyonuz ve dış ilişkiler konusunda çözüm üretmeye çalışıyoruz. Öncelikle kötü söz sahibine aittir. O yüzden o konulara girmeyeceğim.

BAŞKAN – Siz bir başlayın, bir dinleyelim.

SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ (İzmir) – Ama şunu belirtmek istiyorum: Türkiye'nin güvenlikçi politikalarla gidebileceği bir yol olmadığını düşünüyoruz ve bütün çabamız, bütün mücadelemiz bu konuda Türkiye halklarının barış ve demokrasi içerisinde yaşayacağı bir ortam yaratmak ve bunun için çabalamak. Aldığımız sözler, kullandığımız sözler buna aittir ve buraya küfretmek için gelip sonra bir kenarda oturan insanlara da cevap vermek istemiyorum. Halkımız bizim çabamızı görüyor diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sayın Sayın Oruç...

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Sayın Başkan, bu maddeye dair bir şerhimiz yok.

Demin bir söz alabilseydim şu iki cümleyi söylemek isterdim.

BAŞKAN – Sayın Oruç, bakın, o madde geçti.

TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ (Adana) – Yok, ben konuya girmeyeceğim. Sayın Başkanım, izinle bir devam edeyim.

Demokrasi, farklılıkların birbirine tahammülüdür, meydanı kimse kimseye boş bırakmasın; demokrasi, farklılıkların tartışarak birbirinin sığıdığı ortamdır.

Sayın Şahin'in üslubuna dair ben Değerli Başkanım, sizden de bir uyarı beklerdim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Söz almak isteyen, soru sormak isteyen Komisyon üyelerimiz olmadığı cihetle teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ VE VIETNAM SOSYALİST CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA KENDİ SINIRLARI DAHİLİNDE VE ÖTESİNDE TARİFELİ
HAVA HİZMETLERİNE İLİŞKİN İKİLİ HAVA ULAŞTIRMA ANLAŞMASININ
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 22 Nisan 2015 tarihinde Ankara'da imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kendi Sınırları Dahilinde ve Ötesinde Tarifeli Hava Hizmetlerine İlişkin İkili Hava Ulaştırma Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2027) esas numaralı Kanun Teklifi'nin komisyon raporu hakkında Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin, Bursa Milletvekili Atilla Ödünç ve Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan'ın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 15 Kasım Cuma günü saat 17.00'ye kadar muhalefet şerhlerini iletmelerini rica ediyorum.

Gündemin 7'nci maddesine geçiyoruz.

7.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Nikaragua Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/2028) (*****)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Tekirdağ Milletvekili Mustafa Şentop'un Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Nikaragua Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi. (2/2028) esas numaralı Kanun Teklifi 27 Haziran 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 18 Temmuz 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

26'ncı Yasama Döneminde de Komisyonumuza havale edilen anlaşma, dönemin sona ermesi sebebiyle görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

BAŞKAN – Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Nikaragua, Orta Amerika bölgesinin önemli ülkelerinden biri. Bu anlamda gelişen bir iş birliğine sahibiz. En son, Nikaragua devletinin Ankara'da Büyükelçilik açma kararı oldu, bunu memnuniyetle karşıladık ve atanması öngörülen büyükelçiye de Sayın Cumhurbaşkanımızca muvafakat verildi. Bu büyükelçiliğin ülkelerimiz arasındaki ilişkilere yeni bir boyut kazandıracığını düşünüyoruz. Ticaret hacmimiz geçtiğimiz yıl 15 milyon dolarlar seviyesini aştı ki bunun büyük bir bölümünü Türkiye'nin ihracatı oluşturuyor. Coğrafi uzaklık, ulaşım güçlükleri ve iki ülkenin ekonomik potansiyelinin yeterince tanınmasından dolayı ekonomi, ticaret ve yatırımlar alanındaki ilişkilerin maalesef sınırlı kaldığını görüyoruz ve ortadan kaldırmak istiyoruz bu durumu. Esasen Temmuz 2019'da Nikaragua Dışişleri Bakanının ülkemizi ziyareti sırasında Sayın Bakanımız da mevkiadaşına bu alanlardaki iş birliğimizi geliştirme iradesini paylaşmıştı ve önümüzdeki dönemde hem Karma Ekonomik Komisyonun ilk toplantısını gerçekleştirmek hem de ilişkilerimizin yasal altyapısını güçlendirmek adına önemli anlaşmaların da hazırlığı içerisindeyiz. Hava ulaştırma anlaşması da bunların başında geliyor. 2016 yılında imzalanmıştı bu anlaşma ve Nikaragua'daki onay süreci 2017'de tamamlanmıştı. Tabii, coğrafi uzaklığı bu anlaşmayla biraz daha yakınlaştırmak istiyoruz.

***** (2/2028) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Türk Hava Yollarımız hâlihazırda Nikaragua'ya uçuş gerçekleştiriyor, Panama menşeli Copa Airlines'le yapmış olduğu özel prorasyon anlaşması var ve Türk Hava Yollarımız Panama City üzerinden Nikaragua'ya yolcu transfer edebiliyor. Türk Hava Yollarımızın kısa ve orta vadede Nikaragua'ya doğrudan uçuş planı da yok ama uzun vadede filo müsaitliği ve pazar koşulları kapsamında bu uçuşu yeniden değerlendirmeyi planladığımızı biliyoruz. Anlaşma, ilerleyen dönemlerde Nikaragua'ya uçuş gerçekleştirilmesinin planlanması hâlinde bu uçuşların yasal altyapısını teşkil edecek. Ayrıca iki ülke hava yollarının kod paylaşım anlaşmaları yoluyla iş birliği yapmalarına imkân tanıyan kod paylaşım maddesini de ihtiva etmesi, bu anlaşmanın önemle not edilmesi gereken bir hususu. Ayrıca iki ülke arasında gerçekleştirilecek seferler için hava yollarının tayin edilme usullerini, hava yollarının bu seferlerden elde ettikleri gelirleri nasıl transfer edebileceklerini yine az evvelki anlaşmada olduğu gibi, söz konusu seferler kapsamında uyulması gereken emniyet ve güvenlik standartları ve diğer teknik detayları sivil havacılığın günümüz şartlarına ve uluslararası standartlara uygun şekilde düzenliyor. Nikaragua'nın kabul ettiği bu anlaşmanın hızla tarafımızca da kabul edilip bu anlamda sahip olduğumuz hedefleri gerçekleştirmeye katkı sağlayacağını değerlendiriyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sayın Kesici, ilave edeceğiniz bir husus varsa buyurun.

SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRÜ BAHRİ KESİCİ – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

İlave bir husus yok.

BAŞKAN – Sayın Çakırözer, buyurun.

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

Sayın Ulaştırma Bakanlığı temsilcimizin burada olacağı son anlaşma bu olduğu için söz aldım.

Sayın Haluk Koç burada yok ama hem onun hem benim ve diğer bazı milletvekillerimizin üzerinde hassasiyetle durduğu bir konuyu bir kere daha hatırlatmak isterim. O da hem bu hava meydanlarında hem de Türk Hava Yolları uçaklarında yurt dışı uçuşlarda olsun ya da hava meydanlarında CIP yada VIP bölümlerinde sadece belli bazı basın organlarına yol verilmesi eşitsizliktir, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin 82 milyon yurttaşının eşit bir şekilde vergilendirilmesiyle oluşan bütçenin haksız, adaletsiz, eşit olmayan bir şekilde harcanmasıdır. Bu konunun bir an önce düzeltilmesi gerekir. Bu konuda üzerinize düşeni yapmak durumundasınız. Cumhuriyet gazetesinin, Sözcü gazetesinin, BirGün gazetesinin, Yeni Çağ gazetesinin, Karar gazetesinin, Korkusuz gazetesinin ve daha birçok gazetenin okurları da Türk Hava Yollarını kullanıyor, onların okurları da Hava Meydanlarının değişik birimlerini kullanıyor. Bu eşitsizliğin ve ayrımcılığın giderilmesi lazım. Herkes ne okumak istiyorsa yani isteyen istediğini okusun. Bu şeyin mutlaka sağlanması lazım. Değişik vesilelerle Haluk Bey de bunu vurguluyor. Bu konuda bugüne kadar Bakanlığımızdan katılan yetkililerin henüz bunun sağlanacağına ilişkin bir açıklama yapmaması da üzüntü vericidir bu noktaya kadar. Sayın Bakan Yardımcısı da başka bir Bakanlığın Bakan Yardımcısı olması bildiğimiz bir husus ama yine de Kabinede bu konunun dillendirilmesinde katkılarını bekliyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun.

SİVİL HAVACILIK GENEL MÜDÜRÜ BAHRİ KESİCİ – Sayın Başkan, şimdi, tabii, Sivil Havacılık, özellikle Ulaştırma Bakanlığımız bu konunun özellikle havacılıkla ilgili, sivil havacılıkla ilgili düzenleme, denetleme, emniyet ve güvenlikle ilgili, aynı zamanda bu anlaşmalarını yapılmasıyla ilgili görevleri var, çevreyle ilgili yine görevleri var havacılık sahasında. Fakat bu bahsedilen... Sayın

Ve kilimiz söylediği sözler itibarıyla tabii ki söyleyebilir veya doğrudur, o bizim düzenleme alanımızda değil. Sonuçta, özellikle havayolları özel sektör olması hasebiyle kendi tercihlerini kendileri kullanmaktadır, bizim sahamızın dışındadır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Dışışleri Bakanlığımız olarak Dışışleri Komisyonunda dile getirilmiş bir talebi eğer ilgili mercilere aktarırsanız...

DIŞIŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – İleteceğim efendim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ VE NİKARAGUA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA HAVA ULAŞTIRMA ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 6 Aralık 2016 tarihinde Nassau’da imzalanan ‘‘Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Nikaragua Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma Anlaşması’’nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanını yrttr.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışışleri Komisyonu Başkanlığına

(2/2028) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Bursa Milletvekili Atilla dn, Gaziantep Milletvekili Ali şahin, İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez ankırı ve Karabük Milletvekili Niyazi Güneş’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışışleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen yelerimizin 15 Kasım 2019 Cuma günü saat 17.00’ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığımıza da teşekkür ediyoruz katkıları için.

Gündemin 8’inci maddesine geçiyoruz.

8.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1546) (*****)

BAŞKAN – (2/1546) esas numaralı Kanun Teklifi 17 Ocak 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 25 Ocak 2019 tarihinde Komisyonumuza havale edilmiştir. 26'ncı Yasama Döneminde de Komisyonumuzda görüşülerek oy birliğiyle kabul edilen anlaşma, dönemin sona ermesi sebebiyle Genel Kurulda görüşülemeyerek kadük kalmıştır.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Somali'nin Türkiye için ihtiva ettiği öneme dair burada pek çok anlaşma vesilesiyle esasen sunumda bulunmuştuk. Gerçekten de iş birliğimiz özellikle kalkınma yardımları bağlamında derinleşerek devam ediyor. En büyük kalkınma yardım programımızı bu ülkeye uyguluyoruz. En büyük büyük elçiliğimizi bu ülkede inşa ettik. Güvenlik alanında, eğitim alanında, her alanda son derece yoğun bir iş birliğine sahibiz. Ama bu kalkınma yardımları üzerinden giden iş birliğimizi ekonomik ve ticari anlamda da Somali'nin ülkelerimizin karşılıklı potansiyelini değerlendirmesi anlamında da önemsiyoruz. Hâlihazırda ticaret hacmimiz 190 milyon dolarlar seviyesinde, bunu yeterli bulmuyoruz açıkçası, daha da artırmak istiyoruz. Bunun için, tabii, yatırımcılarımızın, iş insanlarımızın önünü açacak hukuki zemini de tesis etmek istiyoruz. Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması da bu çabanın bir ürünüydü. Haziran 2016'da Mogadişu'da imzalanmıştı. Anlaşmayla Türkiye ile Somali arasında sermaye, teknoloji ve hizmet hareketlerinin geliştirilmesi, bu vesileyle her iki devletin de refahının artırılması amaçlanıyor. Tabii, en önemli parçası anlaşmanın, kişilerin aynı gelir üzerinden 2 devlette birden vergilendirilmesinin önlenmesi amaçlanıyor. Bu amacı sağlamak üzere vergileme hakkı, gelir unsurları itibarıyla ikamet edilen veya kaynak devletlerden birinde bırakılmakta veya bu mümkün olmazsa 2 devlet arasında paylaşılmaktadır. Âkit devletlerden birinde yatırım yapan, teknoloji veya hizmet sunan diğer devlet mukimlerinin o devletin mükelleflerine göre daha ağır vergilendirilmesine engel olunmakta ve teşebbüslerin risk almadan önce ileride karşılıklarına çıkacak her türlü vergisel mükellefiyeti hesaplayabilmeleri sağlanmaktadır. Somalili yatırımcılar için Türkiye'nin, Türk yatırımcılar içinse Somali'nin daha cazip hâle getirilmesi amaçlanıyor. 2 ülke Vergi İdareleri arasında OECD standartlarına uygun bilgi değişimi yapılması imkânı da sağlanıyor. Devletlerin tahsil edilebilir hâle gelmiş kamu alacaklarının tahsili için yardımlaşmasına da bu anlaşmayla imkân sağlanıyor ve devletlerin anlaşma kapsamında olan vergi ve kişilerle sınırlı olmaksızın alacaklarının tahsilatında birbirlerine yardım etmeleri öngörülmüyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Gelir İdaresi Başkan Yardımcısı Sayın Ayşe Dilbay, ilave edeceğimiz bir husus varsa buyurun.

GELİR İDARESİ BAŞKAN YARDIMCISI AYŞE DİLBAY – Çok teşekkür ederiz.

Sayın Başkanım, değerli üyeler; Sayın Bakan Yardımcımız yeterli açıklamayı yapmıştır.

Arz ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Söz almak isteyen üyemiz olmadığı cihetle teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

*****

(2/1546) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE SOMALİ FEDERAL CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ARASINDA GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERDE ÇİFTE
VERGİLENDİRMEYİ ÖNLEME ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 3 Haziran 2016 tarihinde Mogadişu’da imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1546) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Ankara Milletvekili Asuman Erdoğan ve Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa 15 Kasım 2019 Cuma günü saat 17.00’ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Gündemin 9’uncu maddesine geçiyoruz.

9.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1944)(*****)

BAŞKAN – (2/1944) esas numaralı Kanun Teklifi 10 Mayıs 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 31 Mayıs 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kıran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, Ruanda yine Afrika ortaklık politikamızda önemli bir ülke. 1994 yılında Tutsilere yönelik soykırımdan bu yana aradan geçen yirmi beş yılda çok önemli bir ekonomik ve sosyal kalkınma bakımından etkileyici bir performans gösteriyor Ruanda. Biz de bu anlamda iş birliğimizi geliştirmek istiyoruz. Bu iradenin sonucu olarak 2002 yılında 8 bin dolar düzeylerinde olan ticaret hacmimiz bugün 26 milyon dolarlar

*****

(2/1944) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

seviyesine geldi. Bunu da yeterli bulmuyoruz. Aramızda çok güçlü bir potansiyel var. Bu anlamda Ruanda'nın da bölgesindeki etkin konumunu, istikrarlı konumunu; refah anlamında, kalkınma anlamında elde ettiği seviyeyi Türkiye olarak desteklemek istiyoruz. Bu anlamda karşılıklı iradeye de sahibiz. Halklarımızın arasındaki, ülkelerimiz arasındaki temasları daha da artırmak istiyoruz. Türk iş insanlarının Ruanda'da yürütmekte olduğu başarılı projelerin devamı için de birlikte çalışıyoruz. Türk Hava Yollarımızın Kigali'ye haftada 7 kez uçuşması bu anlamda hedeflerimize önemli katkı sağlıyor. Yine, iş insanlarımızın Ruanda'ya ilgisinin de arttığını görmekten memnuniyet duyuyoruz. Son üç yıldır Türk şirketlerinin Ruanda'daki yatırımları 400 milyon doları aştı. Yine, Ruanda Kalkınma Kurulu sayılarına göre, son beş yıldır Ruanda'ya yapılan tüm yabancı yatırımın yüzde 13'ünden fazla bir bölümü Türk iş insanlarından geliyor. Bu da dikkatle not edilmesi gereken bir husus.

Ruanda'yı biz aynı zamanda Orta Afrika Bölgesi'ne açılan kapı olarak da görüyoruz. Türkiye'nin Ruanda'ya olan ilgisinin, Türk iş insanının Ruanda'ya olan ilgisinin Ruanda tarafında da karşılık bulması önemli. Tabii, bütün bu irademizi hukuki zeminde de güçlendirmek istiyoruz. Bu anlamda, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması yatırımcılarımıza önemli bir fırsat sunuyor, önemli bir teşvik sunuyor. Bu anlaşma, az önce Somali'yle imzaladığımız anlaşmanın hükümleriyle aynı. O yüzden, uygun görürseniz tekrara düşmeyelim. Aralık 2018'de imzalandı. Bir an evvel yüce Meclisimizce onaylandığı takdirde Ruanda tarafında da anlaşmanın onay sürecinin tamamlanmasıyla bu anlamda karşılıklı iradelerimizi tam anlamıyla tesis edip hayata geçirmek ve aramızdaki birtakım görünmeyen bariyerleri kaldırarak ilerlemek istiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Gelir İdaresi Başkanlığımızın ilave edecek bir hususu varsa buyursun.

GELİR İDARESİ BAŞKAN YARDIMCISI AYŞE DİLBAY – Teşekkür ederim Sayın Başkanım, ilave edilecek bir hususumuz yok.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Söz almak isteyen üyemiz olmadığı cihetle teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE RUANDA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERDE ÇİFTE VERGİLENDİRMEYİ
ÖNLEME VE VERGİ KAÇAKÇILIĞINA ENGEL OLMA ANLAŞMASININ
ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1-(1) 1 Aralık 2018 tarihinde Buenos Aires'te imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ruanda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması"nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1944) esas numaralı Kanun Teklifi'nin Komisyon Raporu hakkında Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, Karabük Milletvekili Niyazi Güneş, Gaziantep Milletvekili Ali Şahin ve İstanbul Milletvekili Ahmet Hamdi Çamlı'nın özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz varsa 15 Kasım 2019 Cuma günü saat 17.00'ye kadar Komisyonumuza iletmelerini istirham ediyorum.

Gündemin 10'uncu maddesine geçiyoruz, son madde.

10.-Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi (2/1948)(*****)

BAŞKAN – (2/1948) esas numaralı Kanun Teklifi 10 Mayıs 2019 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur, 31 Mayıs 2019 tarihinde de Komisyonumuza havale edilmiştir.

Sayın Kiran, buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI YAVUZ SELİM KIRAN – Sayın Başkanım, ülkemiz ve Çad arasındaki siyasi ilişkiler 16'ncı yüzyıla kadar uzanmaktadır. Bugün modern Çad'ın yer aldığı bölgede hüküm süren Kanem-Bornu Sultanı İdris Elevma ile Kanuni Sultan Süleyman ve III. Murat arasında karşılıklı mukim olmayan elçiler görevlendirilmiştir. O yüzden, son derece anlamlı bir tarihten itibaren ilişkilerimizi son dönemde geliştireyoruz. Diplomatik ilişkilerimiz de 1969 yılında kuruldu. Encemine Büyükelçiliğimiz 2013 yılının Mart ayında devreye girdi. Çad'ın Ankara Büyükelçiliği de yine 2014 yılında faaliyete geçti. Tabii, büyükelçilikleri açma iradesi aslında karşılıklı olarak iş birliğini her alanda geliştirme iradesini de temsil ediyor. Bu anlamda biz ilişkilerimizde bunun faydasını da kısa sürede gördük. Karşılıklı üst düzey ziyaretler de hızla devam ediyor. Sayın Cumhurbaşkanımızın Aralık 2017'de gerçekleştirdiği ziyaret, Çad'a ülkemizden Cumhurbaşkanı düzeyindeki ilk ziyaretti. Çad Cumhurbaşkanı da yine Şubat 2029'da ülkemizdeydi, önemli görüşmeler gerçekleştirdi Türkiye'de. Ticaret hacmimiz şu an 60 milyon dolarlar seviyesinde. Yeterli potansiyeli yansıtmadığını düşünüyoruz. Kısa sürede 100 milyon dolar barajını aşmak istiyoruz. Bu anlamda KEK mekanizması da mevcut aramızda, 1'inci toplantısı gerçekleştirildi. 2'nci toplantısının da yine bu yıl bitmeden aralık ayında gerçekleştirilmesini öngörüyoruz. Türk iş insanlarımızın yine Çad'a önemli bir ilgisi mevcut. Bu anlamda, tabii, az önce hem Ruanda'yla hem Somali'yle imzaladığımız Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması'nın Çad'la da imzalanmasını yatırımcılarımızın tam anlamıyla önünü açması noktasında önemsiyoruz. Yine, diğer 2 ülkeyle imzalanan anlaşmalarda kaydedilen hükümler Çad'la olan anlaşmada da geçerlidir. Ülkelerimiz arasındaki potansiyeli tam anlamıyla hayata geçirmek için bu anlamda teşvik edici bir etkisi olacağını düşünüyoruz.

Teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN – Gelir İdaresi Başkanlığımızın ilave edeceği husus var mı?

*****

(2/1948) esas numaralı Kanun Teklifi tutanağa eklidir.

GELİR İDARESİ BAŞKAN YARDIMCISI AYŞE DİLBAY – Teşekkür ediyoruz efendim, ilave edilecek bir husus yok.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Söz almak isteyen başka üyemiz olmadığı cihetle teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerini okutuyorum:

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ İLE ÇAD CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA GELİR ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERDE ÇİFTE VERGİLENDİRMEYİ
ÖNLEME ANLAŞMASININ ONAYLANMASININ UYGUN BULUNDUĞUNA DAİR KANUN
TEKLİFİ**

MADDE 1- (I) 26 Aralık 2017 tarihinde Encemine’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çad Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teklifin tümünü oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Özel sözcülerle ilgili önergeyi okutuyorum:

Dışişleri Komisyonu Başkanlığına

(2/1948) esas numaralı Kanun Teklifi’nin Komisyon Raporu hakkında Balıkesir Milletvekili Mustafa Canbey, Bursa Milletvekili Atilla Ödünç, İzmir Milletvekili Ceyda Bölünmez Çankırı ve Gaziantep Milletvekili Ali Şahin’in özel sözcüler olarak atanmasını teklif ederim.

Volkan Bozkır

İstanbul

Dışişleri Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporuna muhalefet şerhi koymak isteyen üyelerimiz şayet varsa 15 Kasım 2019 Cuma günü saat 17.00’ye kadar muhalefet şerhlerini iletmelerini istirham ediyorum.

Değerli üyelerimiz, bugünkü toplantıyla birlikte 14’üncü toplantımızı tamamladık. Dışişleri Komisyonumuza havale edilen 151 uluslararası anlaşmadan 100’ü Dışişleri Komisyonumuzda kabul edildi, Genel Kurulda da 15’i kabul edildi. Bence Dışişleri Komisyonumuzun performansı bakımından iyi bir noktadayız. İnşallah, önümüzdeki toplantılarda gündemimizde bulunan tüm anlaşmaların görüşmesini yaparak takdir bulunduğu takdirde onaylayacağız.

Sizler tarafından gündeme getirilecek ilave bir husus yok ise Dışişleri Komisyonunun, 27’nci Yasama Döneminin Üçüncü Yasama Yılıının 4’üncü Toplantısını kapatıyorum.

Komisyon üyelerimizi, yürütme temsilcilerine teşekkür ediyorum.

Tekrar bir toplantıda görüŖmek üzere hayırlı günler diliyorum.

Kapanma Saati: 13.31

